

Punkt 4
Rådsmødet den 25. november 2009

25-11-2009
4/0120-0204-0178
/AFJ /MBD /AWI

**Informationsudveksling i brancheforeningen Dansk
Skovforenings Handelsudvalg**

KONKURRENCESTYRELSEN

1. Resumé.....	3
2. Afgørelse	6
2.1. Tilsagn.....	6
3. Sagsfremstilling.....	10
3.1. Indledning.....	10
3.2. Aktørerne.....	10
3.3. Markedsbeskrivelse	14
3.3.1 Produkt	14
3.3.2 Markedet for råtræ	14
3.3.3 Handelsmønstre	16
3.3.4 Eksport og import.....	16
3.4. Skov- og Naturstyrelsens særlige lovgivningsmæssige rolle	17
3.4.1 Stormfaldsloven	17
3.4.2 De tidligere års finanslove.....	18
3.5. Konkurrencemyndighedernes tidligere afgørelser	19
3.5.1 Dansk Skovforenings og Danske Træindustriers vejledende priser for råtræ - 1999.....	19
3.5.2 Dansk Skovforenings prisprognoser - 2002	20
3.6 Parternes informationsudveksling	21
3.6.1 Informationsudveksling i Handelsudvalget.....	21
(a) Handelsudvalgsmøde den 3. juni 2005	21
(b) Handelsudvalgsmøde den 1. november 2005	22
(c) Henvendelse fra [NAVN] fra [VIRKSOMHED].....	22
(d) Handelsudvalgsmøde den 18. september 2006.....	23
(e) Handelsudvalgsmøde den 16. november 2006.....	24
(h) Handelsudvalgsmøde den 18. januar 2007	25
3.6.2 Informationsudveksling mellem enkelte deltagere i Handelsudvalget	27
(a) Mail om nyheder til SkovenNYT.....	27
(b) Mail om markedsnyheder uge 11-12	27
(c) Mailkorrespondance om brændepriiser.....	28
(d) Mail om priser på råtræ.....	29

**ØKONOMI- OG
ERHVERVS MINISTERIET**

(e) Mailkorrespondance om prisinformation.....	29
(f) Mailkorrespondance om bøgetræ	29
(g) Mailkorrespondance om nåletræ.....	30
3.7. Høringssvar	30
4. Vurdering	32
4.1. Markedsafgrænsning	32
4.1.1 Det relevante produktmarked	33
4.1.2. Det relevante geografiske marked.....	35
4.1.3. Konklusion vedr. markedsafgrænsning.....	37
4.2. Samhandelspåvirkning	38
4.3. Konkurrencelovens § 6 og EF-traktatens artikel 81	39
4.3.1. Virksomhedsbegrebet.....	39
4.3.2 Aftale, vedtagelse eller samordnet praksis.....	40
4.3.2.1 Har der foreligget en samordnet praksis mellem deltagerne i Handelsudvalget?	40
4.3.3 Havde deltagerne i Handelsudvalgets samordnede praksis til formål eller følge at begrænse konkurrencen?	44
4.3.3 Forelå der en mærkbar konkurrencebegrænsning?	50
4.5. Bagatelgrænsen i konkurrencelovens § 7 / Kommissionens bagatelmeddelelse	52
5. Parternes tilsagn	53
5.1 Vurdering af tilsagn.....	54
6. Konklusion	61
7. Afgørelse	62

1. Resumé

1. Denne sag handler om en informationsudveksling mellem deltagerne i brancheforeningen Dansk Skovforenings Handelsudvalg (Handelsudvalget), som kan være i strid med forbuddet mod konkurrencebegrænsende aftaler i konkurrencelovens § 6 og EF-traktatens artikel 81.

2. I Handelsudvalget deltager repræsentanter fra Dansk Skovforening, HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor, De Danske Skovdyrkerforeninger og Skov- og Naturstyrelsen. Deltagerne i Handelsudvalget – som er brancheforeninger, skovejere og virksomheder, der handler med træ – repræsenterer udbydere af råtræ.

3. Sagen udspringer af Konkurrencestyrelsens kontrolundersøgelser den 30. januar 2007 hos Handelsudvalgets deltagere. På baggrund af det indhentede materiale vurderede Konkurrencestyrelsen umiddelbart, at informationsudvekslingen i Handelsudvalget indebar en samordning af priserne på råtræ og derfor udgjorde en overtrædelse af konkurrencelovens § 6 og Traktatens artikel 81. Konkurrencestyrelsen oversendte sagen til Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet (SØK) den 20. april 2007. Den 1. december 2008 besluttede SØK at opgive påtale mod Handelsudvalgets deltagere med den begrundelse, at en videre forfølgning ikke kunne ventes at føre til idømmelse af straf.

4. Uanset at der ikke er grundlag for straf, har Konkurrencestyrelsen vurderet sagen på ny med henblik på et eventuelt administrativt indgreb. Det skyldes, at Konkurrencestyrelsen fortsat har store betænkeligheder ved den informationsudveksling, der har fundet sted mellem deltagerne i Handelsudvalget.

5. Informationsudvekslingen skete løbende på møder i Handelsudvalget og ved at deltagerne bilateralt udvekslede oplysninger med hinanden uden for møderne i Handelsudvalget. Der er blevet udvekslet detaljerede og fortrolige oplysninger om danske og udenlandske priser på træ, herunder forventninger til fremtidige priser på træ. Handelsudvalgets deltagere er konkurrenter, og det har derfor formodningen for sig, at deltagerne i Handelsudvalget har inddraget hinandens oplysninger i den enkelte deltagers beslutningsproces. Deltagerne i Handelsudvalget vil i givet fald have erstattet den risiko, der normalt er forbundet med konkurrence, med et konkurrencebegrænsende samarbejde.

6. Det er som altovervejende hovedregel forbudt for konkurrenter at udveksle oplysninger om centrale konkurrenceparametre, som f.eks. priser. Konkurrencestyrelsen finder derfor, at det er overvejende sandsynligt, at informationsudvekslingen udgjorde en samordnet praksis i konkurrencelovens § 6, stk. 1's og Traktatens artikel 81's forstand, som havde til formål at begrænse konkurrencen mærkbart, jf. punkt 157-204.

7. Deltagerne i Handelsudvalget finder ikke, at informationsudvekslingen har udgjort en samordnet praksis, eller at en sådan samordnet praksis i givet fald har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen mærkbart.

8. *Dansk Skovforening* har bl.a. anført, at markedet for råtræ har en meget speciel struktur med en meget betydelig ubalance i forhandlingsstyrke og markedsviden mellem aftagere og udbydere. Dansk Skovforening henviser til, at der er få store aftagere med betydelige ressourcer og viden om markedet, og at der er et stort antal mindre skovbrug, som kun har en begrænset viden om markedet. Træmarkedet er således – efter Dansk Skovforenings opfattelse – atypisk i forhold til de markeder, som konkurrencereglerne normalt anvendes på. Hvis der ikke tages hensyn til de særlige markedsforhold, som er gældende på skovområdet, vil konkurrencereglerne efter Dansk Skovforenings opfattelse reelt fastholde en konkurrencehæmmende struktur i strid med formålet med reglerne, jf. punkt 188-190.

9. *Skov- og Naturstyrelsen* har bl.a. anført, at Skov- og Naturstyrelsens deltagelse i Handelsudvalget og den informationsudveksling, der har fundet sted, skal ses i lyset af Skov- og Naturstyrelsens særlige rolle og særlige forpligtelser i medfør af stormfaldsloven og tidligere års finanslove. Det fremgår bl.a. heraf, at Skov- og Naturstyrelsen skal ”*udgøre et afbalance-
rende element i landets samlede skovbrugserhverv samt medvirke til at mindske behovet for import af udenlandsk træ.*” Skov- og Naturstyrelsen anfører med henvisning hertil, at styrelsen med sin deltagelse i Handelsudvalget ikke har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen, men har forsøgt at varetage de særlige forpligtelser, som lovgiver har tiltænkt Skov- og Naturstyrelsen, jf. punkt 110-112. Skov- og Naturstyrelsen anfører endvidere, at stormfaldslovgivningen i den relevante periode har haft afgørende betydning for Skov- og Naturstyrelsens ageren i markedet og i Handelsudvalget.

10. Deltagerne i Handelsudvalget har imidlertid – efter drøftelser med Konkurrencestyrelsen – afgivet en række tilsagn, som imødekommer Konkurrencestyrelsens betænkeligheder ved informationsudvekslingen.

11. De afgivne tilsagn medfører bl.a., at deltagerne i Handelsudvalget afstår fra at drøfte priser, rabatter eller andre væsentlige konkurrencevilkår med hinanden eller andre konkurrenter. Tilsagnene medfører endvidere, at deltagerne i Handelsudvalget afstår fra at drøfte oplysninger om forventninger til udviklingen på råtræmarkedet med hinanden eller andre konkurrenter, herunder ved indrapportering til konjunkturbarometre eller lignende.

12. De afgivne tilsagn fastsætter strammere rammer for, hvad deltagerne i Handelsudvalget må i forhold til en ældre Konkurrencerådsafgørelse fra 2002 om Dansk Skovforenings prisprognoser. Deltagerne i Handelsudvalget må således ikke længere indsende oplysninger til Dansk Skovforenings konjunkturbarometer, og Dansk Skovforening skal stoppe med at udsende

konkunkturbarometret. Endvidere skal Skov- og Naturstyrelsen – som er den største aktør i Danmark – fremover afstå fra at indsende prisoplysninger til Dansk Skovforenings prisstatistik. Tilsagnene er optrykt i afsnit 2.1. og nærmere omtalt i afsnit 5 (punkt 210-254).

13. Ved vurderingen af, om sagen skal afsluttes med tilsagn på trods af, at Konkurrencestyrelsen finder det overvejende sandsynligt, at informationsudvekslingen havde til formål at begrænse konkurrencen mærkbart i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1, og Traktatens artikel 81, er der lagt vægt på en helhedsbedømmelse af flere forhold.

14. *For det første* er en tilsagnsløsning ressourcebesparende for Konkurrencestyrelsen. Konkurrencestyrelsen vil bl.a. spare ressourcer ved ikke at skulle foretage mere tilbunds gående markedsundersøgelser, herunder vurdere om der foreligger særlige markedsforhold som anført af parterne. Endvidere har deltagerne i Handelsudvalget meget tidligt i Konkurrencestyrelsens sagsbehandling foreslået tilsagnsløsningen, hvilket har været med til, at Konkurrencestyrelsen har kunnet spare ressourcer.

15. *For det andet* vil sagen ikke kunne resultere i en bøde. Sagen har som nævnt allerede været oversendt til SØK, der har opgivet påtale mod Handelsudvalgets deltagere. I forhold til de strafferetlige følger vil det således være uden betydning, om sagen afsluttes med et påbud eller ved et tilsagn. Det gælder også fremadrettet, idet en overtrædelse af et tilsagn – ligesom en tilsidesættelse af et påbud – kan straffes med bøde, jf. § 23, stk. 1, nr. 9.

16. *For det tredje* har lovgiver givet Skov- og Naturstyrelsen – og dermed indirekte også andre markedsaktører – en forventning om, at råtræsmarkedet er særegent. Det er sket ved, at lovgiver har anført, at Skov- og Naturstyrelsen skulle ”*udgøre et afbalancerende element i landets samlede skovbrugserhverv samt medvirke til at mindske behovet for import af udenlandsk træ.*” Skov- og Naturstyrelsen har i denne sammenhæng som nævnt anført, at stormfaldslovgivningen i den relevante periode har haft afgørende betydning for deres ageren i markedet og i Handelsudvalget.

17. Med tilsagnene opnås der et resultat, der har samme effekt på konkurrencen, som hvis der havde været gennemført en omfattende og udførlig undersøgelse af informationsudvekslingen, og denne undersøgelse måtte vise, at der var grundlag for at meddele deltagerne i Handelsudvalget et påbud for at have tilsidesat forbuddet i konkurrencelovens § 6 og Traktatens artikel 81.

2. Afgørelse

18. Det meddeles Dansk Skovforening, HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor, De Danske Skovdyrkerforeninger og Skov- og Naturstyrelsen,

- at de af Dansk Skovforening, HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor, De Danske Skovdyrkerforeninger og Skov- og Naturstyrelsen afgivne tilsagn imødekommer Konkurrencerådets betænkeligheder ved informationsudvekslingen mellem deltagerne i Dansk Skovforenings Handelsudvalg i relation til konkurrencelovens § 6 og EF-traktatens artikel 81, og
- at de afgivne tilsagn gøres bindende fra og med den 25. november 2009, jf. konkurrencelovens § 16 a, stk. 1.

2.1. Tilsagn

19. Skov- og Naturstyrelsen har afgivet følgende tilsagn:

A 1. Indledning

Det er en forudsætning for Skov- og Naturstyrelsens afgivelse af tilsagn, at Konkurrencerådet afslutter sagen uden konstatering af en overtrædelse og uden at opstille øvrige vilkår, end at tilsagnet gøres bindende, jf. konkurrencelovens § 16a, stk. 1.

A 2. Definition

"Konkurrenter". Ved konkurrenter forstås danske og udenlandske råtræsvirksomheder, som agerer i samme omsætningsled som Skov- og Naturstyrelsen samt brancheorganisationer mv. der organiserer sådanne virksomheder.

A 3. Tilsagn

På denne baggrund afgiver Skov- og Naturstyrelsen følgende tilsagn:

A 3.1. Oplysninger om priser, rabatter mv.

Skov- og Naturstyrelsen afstår fra at indhente, afgive, videregive og drøfte priser, rabatter mv. og andre fortrolige oplysninger med Konkurrenter, i det omfang oplysningerne er egnede til at indgå i Skov- og Naturstyrelsens eller Konkurrenternes fastsættelse af priser eller andre væsentlige konkurrencevilkår vedrørende råtræ. Skov- og Naturstyrelsen afstår også fra at afgive og videregive oplysninger til andre end statistikmyndigheder til brug

for prisstatistik eller lignende, medmindre Konkurrencerådet – efter afgivelsen af disse tilsagn – måtte godkende en sådan afgivelse mv. af oplysninger.

A 3.2. Oplysninger om markedsudvikling, konjunkturbarometer mv.

Skov- og Naturstyrelsen afstår fra at indhente, afgive, videregive og drøfte oplysninger om forventninger til udviklingen på råtræsmarkedet med Konkurrenter, herunder til brug for konjunkturbarometre eller lignende.

A 3.3. Deltagelse i udvalg.

Skov- og Naturstyrelsen afstår fra at deltage i udvalg eller lignende, hvori en eller flere Konkurrenter måtte deltage, og hvori der indhentes, afgives, videregives og drøftes priser, rabatter mv., markedsudvikling eller andre emner, som aktuelt eller potentielt vil kunne begrænse konkurrencen på råtræsmarkedet. Skov- og Naturstyrelsen kan dog drøfte generelle forhold på råtræsmarkedet, herunder på baggrund af lovligt statistisk materiale mv., jf. herunder A 3.1., sidste sætning. Skov- og Naturstyrelsen kan endvidere deltage i udvalg, hvor der drøftes tekniske eller definatoriske forhold (f.eks. kvalitetsbestemmelser eller opmålingspraksis) eller, hvor branchens politiske forhold drøftes. Hvis Skov- og Naturstyrelsen deltager i et møde, og der på dette møde indhentes, afgives, videregives eller drøftes priser, rabatter eller andre væsentlige konkurrencevilkår, skal Skov- og Naturstyrelsens deltagere straks forlade mødet.

A 3.4. Presseklip.

Skov- og Naturstyrelsen afstår fra at udveksle bearbejdede presseklip med Konkurrenter vedrørende priser og markedsudvikling på råtræsmarkedet i Danmark og i udlandet.

A 3.5. Undtagelser vedr. lovlig adfærd.

Tilsagn A 3.1 og A 3.2 begrænser ikke Skov- og Naturstyrelsens adgang til – i overensstemmelse med konkurrencelovgivningen i Danmark og i Fællesskabet – at indgå samarbejdsaftaler (f.eks. salgs- eller servicesamarbejdsaftaler) med Konkurrenter eller at udveksle informationer med en samhandelspart, som er nødvendige for at få et lovligt samarbejde til at fungere. Ovenstående tilsagn begrænser endvidere ikke Skov- og Naturstyrelsens adgang til – i overensstemmelse med konkurrencelovgivningen i Danmark og i Fællesskabet – at udsende årsrapporter, redegørelser mv.

A 3.7. Lagring af stormfældet træ.

Uanset ovenstående tilsagn er Skov- og Naturstyrelsen berettiget til – efter bemyndigelse fra Skov- og Naturstyrelsens ressortminister – at indhente de oplysninger, som er strengt nødvendige for, at Skov- og Naturstyrelsen kan varetage sine opgaver vedrørende lagring af stormfældet træ i henhold til lov nr. 349 af 17. maj 2000 om stormflod og stormfald. Konkurrencestyrelsen skal orienteres om ressortministerens bemyndigelse, når Skov- og Naturstyrelsen indhenter de pågældende oplysninger.

A 4. Opsigelse

Såfremt Skov- og Naturstyrelsen kan dokumentere, at forholdene på markedet har ændret sig væsentligt, kan Skov- og Naturstyrelsen anmode Konkurrencerådet om at blive fritaget for et eller flere af tilsagnene. Konkurrencestyrelsen vil da behandle en sådan anmodning med prioritet.”

20. Dansk Skovforening, HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor og De Danske Skovdyrkerforeninger (i tilsagnet benævnt ”Parterne”) har afgivet følgende tilsagn:

”B 1. Indledning

Det er en forudsætning for Parternes afgivelse af tilsagn, at Konkurrencerådet afslutter sagen uden konstatering af en overtrædelse og uden at opstille øvrige vilkår, end at tilsagnet gøres bindende, jf. konkurrencelovens § 16a, stk. 1.

B 2. Definition

”*Konkurrenter*”. Ved Konkurrenter forstås danske og udenlandske konkurrenter samt brancheorganisationer, brancheforeninger eller lignende, hvor en eller flere af medlemmerne er danske eller udenlandske konkurrenter til én eller flere af Parterne.

B 3. Tilsagn

På denne baggrund afgiver Parterne følgende tilsagn:

B 3.1. Oplysninger om priser, rabatter mv.

Parterne afstår fra at indhente, afgive, videregive og drøfte priser, rabatter mv. og andre fortrolige oplysninger med hinanden eller med Konkurrenter, i det omfang oplysningerne er egnede til at indgå i Parternes eller konkurrenternes fastsættelse af priser eller andre væsentlige konkurrencevilkår vedrørende råtræ. Parterne er dog berettiget til at indsende prisoplysninger til Skovforeningens sekretariat til brug for udarbejdelsen af en prisstatistik efter retningslinjerne i Konkurrencerådets afgørelse af 30. januar

2002, ligesom Parterne kan afgive og videregive oplysninger til statistikmyndigheder til brug for prisstatistik eller lignende.

B 3.2. Oplysninger om markedsudvikling, konjunkturbarometre mv.

Parterne afstår fra at indhente, afgive, videregive og drøfte oplysninger om forventninger til udviklingen på råtræsmarkedet med hinanden eller med Konkurrenter, herunder til brug for konjunkturbarometre eller lignende.

B 3.3. Deltagelse i udvalg.

Parterne afstår fra at deltage i udvalg eller lignende, hvori en eller flere Konkurrenter måtte deltage, og hvori der indhentes, afgives, videregives og drøftes priser, rabatter mv., markedsudvikling eller andre emner, som aktuelt eller potentielt vil kunne begrænse konkurrencen på råtræsmarkedet. Parterne kan dog drøfte generelle forhold på råtræsmarkedet, herunder på baggrund af lovligt statistisk materiale mv., jf. herunder B 3.1. Parterne kan endvidere deltage i udvalg, hvor der drøftes tekniske eller definitoriske forhold (f.eks. kvalitetsbestemmelser eller opmålingspraksis) eller, hvor branchens politiske forhold drøftes. Hvis Parterne deltager i et møde, og der på dette møde indhentes, afgives, videregives eller drøftes priser, rabatter eller andre væsentlige konkurrencevilkår, skal Parternes deltagere straks forlade mødet.

B 3.4. Presseklip.

Parterne afstår fra at udveksle bearbejdede presseklip med Konkurrenter vedrørende priser og markedsudvikling på råtræsmarkedet i Danmark og i udlandet.

B 3.5. Undtagelser vedr. lovlig adfærd.

Tilsagn B 3.1. og B 3.2. begrænser ikke Parternes adgang til – i overensstemmelse med konkurrencelovgivningen i Danmark og i Fællesskabet – at indgå samarbejdsaftaler (f.eks. salgs- eller servicesamarbejdsaftaler) med Konkurrenter eller at udveksle informationer med en samhandelspart, som er nødvendige for at få et lovligt samarbejde til at fungere. Ovenstående tilsagn begrænser endvidere ikke Parternes adgang til – i overensstemmelse med konkurrencelovgivningen i Danmark og i Fællesskabet – at udsende årsrapporter, redegørelser mv.

B 4. Opsigelse

Såfremt Parterne kan dokumentere, at forholdene på markedet har ændret sig væsentligt, kan Parterne anmode Konkurrencerådet om at blive fritaget

for et eller flere af tilsagnene. Konkurrencestyrelsen vil da behandle en sådan anmodning med prioritet.”

3. Sagsfremstilling

3.1. Indledning

21. Denne sag handler om en informationsudveksling mellem deltagerne i brancheforeningen Dansk Skovforenings Handelsudvalg, som kan være i strid med konkurrencelovens § 6 og EF-traktatens artikel 81.

22. Sagen udspringer af Konkurrencestyrelsens kontrolundersøgelser den 30. januar 2007 hos bl.a. Dansk Skovforening, HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor, De Danske Skovdyrkerforeninger og Skov- og Naturstyrelsen.¹ På baggrund af det indhentede materiale oversendte Konkurrencestyrelsen den 20. april 2007 sagen til Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet (herefter benævnt SØK). SØK opgav påtalen mod Handelsudvalgets deltagere den 1. december 2008 med den begrundelse, at en videre forfølgning ikke kunne ventes at føre til idømmelse af straf.

23. Konkurrencestyrelsen har herefter taget sagen op med henblik på en vurdering af, om der i stedet måtte være grundlag for en administrativ afgørelse.

24. Konkurrencestyrelsen har betænkeligheder ved den informationsudveksling, der har fundet sted mellem deltagerne i Handelsudvalget, dvs. Dansk Skovforening, HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor, De Danske Skovdyrkerforeninger og Skov- og Naturstyrelsen. På den baggrund har Handelsudvalgets deltagere afgivet tilsagn for at imødekomme Konkurrencestyrelsens betænkeligheder.

3.2. Aktørerne

25. **Handelsudvalget** er et udvalg under Dansk Skovforening, som består af en repræsentant fra hver af Dansk Skovforenings 5 skovkredse samt en repræsentant fra henholdsvis HedeDanmark og De Danske Skovdyrkerforeninger. Repræsentanter fra Skov- og Naturstyrelsen deltager i udvalget som observatører.² Danske Skoves Handelskontor er ikke formelt repræsen-

---

¹ Konkurrencestyrelsen gennemførte den 15. februar 2007 en supplerende kontrolundersøgelse hos Skov- og Naturstyrelsen.

² Jf. Forretningsordenen for Dansk Skovforenings skovkredse og Danske Skoves Handelsudvalg, jf. www.skovforeningen.dk.

teret i udvalget, men deltager de facto. Aktørerne i Handelsudvalget beskrives nærmere nedenfor i punkt 30-48.

26. Handelsudvalget har en formand og et forretningsudvalg. Forretningsudvalget består af udvalgets formand, Dansk Skovforenings direktør og en sekretær fra sekretariatet i Dansk Skovforening.³

27. Handelsudvalget har til formål at sikre de danske skovejere det bedst mulige vidensgrundlag og de bedst mulige rammer for handel med træ. Det sker bl.a. ved at formidle løbende relevant information om træhandel og andre væsentlige indtægtsområder for skovbruget.⁴

28. Deltagerne i Handelsudvalget fremgår af nedenstående figur 1. Tallene i parenteser angiver, hvor mange repræsentanter den enkelte aktør har i Handelsudvalget, mens den lysegrønne farve illustrerer, at aktørerne er i samme omsætningsled og dermed er konkurrenter. Danske Skoves Handelskontor, HedeDanmark og Skovdyrkerforeningerne fungerer som mellemhandlere, mens skovkredsene og Skov- og Naturstyrelsen er skovejere.

29. Der har ikke været afholdt møder i Handelsudvalget siden Konkurrencestyrelsens kontrolundersøgelser den 30. januar 2007.

Figur 1: Overblik over Handelsudvalget

30. **Dansk Skovforening** er skovbrugets brancheforening. Dansk Skovforening havde i 2007 omkring 500 medlemmer, hvis samlede skovareal dækker omkring 150.000 hektar. Medlemmerne af Dansk Skovforening er typisk større skovejere og virksomheder, der handler med træ. En del mindre skovejere er imidlertid indirekte medlemmer af Dansk Skovforening i kraft af deres medlemskab af Skovdyrkerforeningerne, jf. nedenfor i punkt 43-46.

31. Dansk Skovforenings vedtægtsmæssige formål er at fremme danske skov- og naturejeres erhvervsmæssige og faglige interesser samt at have

³ Jf. Forretningsorden for Dansk Skovforenings skovkredse og Danske Skoves Handelsudvalg, jf. www.skovforeningen.dk

⁴ Jf. Forretningsorden for Dansk Skovforenings skovkredse og Danske Skoves Handelsudvalg, jf. www.skovforeningen.dk.

ejerandele i foreningens datterselskaber.⁵ Dansk Skovforening driver kommerciel virksomhed gennem det helejede datterselskab Danske Skoves Handelskontor (DSHwood A/S), som opkøber og videresælger træ, jf. nedenfor i punkt 36-38.⁶

32. Dansk Skovforening udarbejder og offentliggør en prisstatistik og har frem til december 2007 endvidere udarbejdet og offentliggjort et konjunkturbarometer, jf. nedenfor i afsnit 3.5 (punkt 76-81).

33. Dansk Skovforenings medlemmer er organiseret i 5 skovkredse, som dækker forskellige geografiske områder i Danmark: Nord- og Midtsjælland, Storstrøm, Fyn, nordlige Jylland og sydlige Jylland. Medlemmerne tilhører den skovkreds, hvor de geografisk hører hjemme.

34. Skovkredsens formål er at holde medlemmerne opdateret om Dansk Skovforenings arbejde både politisk, markedsmessigt, fagligt og organisatorisk samt at holde Dansk Skovforenings bestyrelse, Handelsudvalg og sekretariat opdateret om medlemmernes synspunkter på Dansk Skovforenings arbejde. Der holdes ca. 2-3 møder i hver skovkreds om året.⁷

35. Hver skovkreds har en formand, som samtidig er repræsentant i Handelsudvalget. Derudover deltager Dansk Skovforenings direktør samt en sekretær fra Dansk Skovforening i Handelsudvalgets forretningsudvalg.

36. **Danske Skoves Handelskontor** (DSHwood A/S) er et aktieselskab, der ejes 100 pct. af Dansk Skovforening.

37. Danske Skoves Handelskontors hovedaktivitet er at opkøbe træ fra danske skovejere – primært de større private skovejere – og videresælge det til træindustrien.⁸ De seneste år er Danske Skoves Handelskontor begyndt at handle med træ fra udlandet. Danske Skoves Handelskontor omsætter [TAL] træ om året og genererede i 2006/2007 et overskud på [TAL] kr. før skat.

38. Danske Skoves Handelskontor er ikke formelt repræsenteret i Handelsudvalget, men deltog de facto i udvalget. Det vil sige, at de deltog i møderne samt modtog materiale, herunder mødereferater, på lige fod med de øvrige deltagere.

39. **HedeDanmark A/S** er et aktieselskab, der ejes 100 pct. af Dalgasgroup A/S, som er et helejet datterselskab til Det Danske Hedeselskab. Det Danske Hedeselskab er en foreningsbaseret erhvervsdrivende fond, der driver kommerciel virksomhed inden for natur, miljø og energiområdet samt

---

⁵ Jf. Dansk Skovforenings vedtægter, jf. www.skovforeningen.dk.

⁶ Jf. www.dshwood.dk.

⁷ Jf. Dansk Skovforenings hjemmeside, jf. www.skovforeningen.dk.

⁸ Jf. www.dshwood.dk

udvikler og formidler viden inden for disse områder. Dalgasgroup varetager den kommercielle del af Det Danske Hedeselskabs aktiviteter.⁹

40. HedeDanmark har til formål på et højt fagligt og etisk niveau at udvikle naturværdier og naturressourcer i såvel Danmark som internationalt. HedeDanmark er Danmarks største virksomhed inden for skovbrug og er repræsenteret i 9 lande og handler med ca. 50 lande verden over.¹⁰

41. HedeDanmark rådgiver om skovbrug og køber og videresælger træ. HedeDanmark forvalter og udfører aktiviteter på mere end 100.000 hektar skov. Deres råtræsafdeling håndterer årligt over [TAL] m³ råtræ fra danske og tyske skovejere til den internationale træindustri. HedeDanmark havde i 2008 en omsætning på [TAL] kr., hvilket genererede et overskud før skat på [TAL] mio. kr.¹¹

42. HedeDanmark er medlem af Dansk Skovforening og har en repræsentant i Handelsudvalget.

43. **De Danske Skovdyrkerforeninger** er en forening, hvis medlemmer består af 7 lokale skovdyrkerforeninger (Skovdyrkerforeningerne), der arbejder i hver deres område i Danmark. De Danske Skovdyrkerforeninger fungerer som et fælles sekretariat og koordinerende organ, der varetager administrative opgaver for Skovdyrkerforeningerne.

44. De enkelte lokale skovdyrkerforeninger er opbygget som selvstændige foreninger med egne vedtægter, egen bestyrelse og egen generalforsamling. De har selvstændig økonomi og deres eget personale. Skovdyrkerforeningerne ejes af deres knap 6.000 medlemmer, som udgør ca. en tredjedel af Danmarks skovejere.¹² Medlemmerne er typisk mindre skovejere, som har skovdrift som bierhverv.

45. Skovdyrkerforeningernes hovedopgave er at rådgive om skovbrug både til medlemmer og ikke-medlemmer. Derudover køber Skovdyrkerforeningerne træ fra medlemmerne til videresalg.¹³ Skovdyrkerforeningernes omsætning var i 2007 på [TAL] kr., hvilket genererede et overskud på [TAL] kr. Skovdyrkerforeningerne er til sammen involveret i driften af 75.000 hektar skov.¹⁴

---

⁹ Jf. www.hededanmark.dk.

¹⁰ Jf. www.hededanmark.dk.

¹¹ Jf. www.hededanmark.dk.

¹² Jf. www.skovdyrkerne.dk.

¹³ Jf. www.skovdyrkerne.dk.

¹⁴ Jf. www.skovdyrkerne.dk.

46. De Danske Skovdyrkerforeninger er medlem af Dansk Skovforening, og De Danske Skovdyrkerforeninger har en repræsentant i Handelsudvalget.

47. **Skov- og Naturstyrelsen** er en del af Miljøministeriet, som bl.a. administrerer skovloven, nationalparkloven, jagt- og vildtforvaltningsloven og dele af naturbeskyttelsesloven. Skov- og Naturstyrelsen varetager driften af statens ca. 200.000 ha skov og naturarealer. Drift af statsskovene omfatter bl.a. dyrkning, skovning og salg af råtræ. Skov- og Naturstyrelsen omsætter årligt omkring [TAL] m³ råtræ havde i 2008 en omsætning på [TAL] kr. Skov- og Naturstyrelsen har herudover en række forpligtelser i medfør af stormfaldsloven og tidligere års finanslove, jf. nedenfor i afsnit 3.4 (punkt 65-72).

48. Repræsentanter for Skov- og Naturstyrelsen deltog i Handelsudvalget som observatører indtil Handelsudvalget indstillede mødeaktiviteten efter Konkurrencestyrelsen kontrolundersøgelser i januar 2007.¹⁵

3.3. Markedsbeskrivelse

3.3.1 Produkt

49. Der findes overordnet to typer af råtræ. Det drejer sig om (i) *løvtræ*, der kan underopdeles i bøg, eg, ask og andet løvtræ, og (ii) *nåletræ*, der kan opdeles i rødgran, sitkagran, ædelgran, grandis og andet nåletræ.

50. Der hugges årligt omkring 2,5 mio. m³ træ i Danmark (0,4 mio. m³ løvtræ og 2,1 mio. m³ nåletræ).¹⁶

3.3.2 Markedet for råtræ

51. Markedet for råtræ er kendetegnet ved en udbudsside med mange aktører, der står overfor en aftagerside med kun få aktører.

52. *Udbudssiden* omfatter i Danmark omkring 25.000 private skovejere og Skov- og Naturstyrelsen, der administrer statens skove. De større private skovejere – godsejere og lignende – er typisk medlemmer af Dansk Skovforening. De mindre skovejere – landmænd eller andre private med tilknyttet skov – er typisk medlemmer af Skovdyrkerforeningerne og dermed indirekte medlemmer af Dansk Skovforening. Udbydersiden omfatter endvidere handelskontorerne – Skovdyrkerforeningerne, HedeDanmark og Danske Skoves Handelskontor – der fungerer som mellemhandlere.

¹⁵ Jf. skovlovens § 48 (lovbekendtgørelse nr. 1044 af 20. oktober 2008), jf. bekendtgørelse nr. 1129 af 26. september 2007 om henlæggelse af opgaver til Skov- og Naturstyrelsen.

¹⁶ Baseret på 2007 tal fra Eurostat (Modtaget fra Dansk Skovforening)

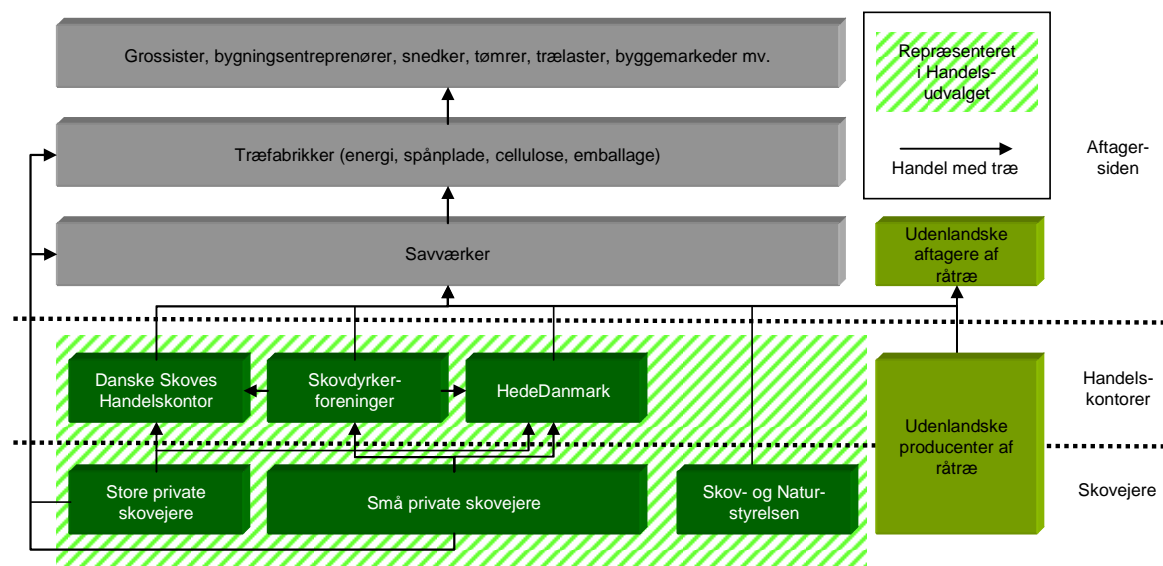
53. De største udbydere af råtræ i Danmark er Skov- og Naturstyrelsen, HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor og Skovdyrkerforeningerne.¹⁷

54. *Aftagersiden* i Danmark består af savværker, emballagefabrikker, cellulosefabrikker mv. samt deres brancheforening Danske Træindustrier, der er en forening under Træets Arbejdsgiverforening og Dansk Industri. Der er relativt få aktører på aftagersiden. Da aktørerne samtidig producerer til forskellige dele af den sekundære træindustri, dvs. industri, der benytter det bearbejdede træ i deres produktion, er der få eksempler på direkte konkurrence mellem aftagerne. Savværkerne tilrettelægger endvidere deres produktion således, at de ofte kun saver en enkelt trætype. Samlet set har skovejere derfor ganske få aftagere til deres produktion, medmindre de benytter sig af en mellemhandler som f.eks. Danske Skoves Handelskontor eller HedeDanmark.

55. De største aftagere af nåletræ i Danmark er Nørlund-Viskum A/S, Dansk Træemballage A/S og Rold Savværk A/S.¹⁸ De største aftagere af løvtræ er Junckers Industrier og Hvalsø Savværk.

56. Et samlet overblik over træindustriens aktører fremgår af figur 2.

Figur 2: Overblik over aktørerne i handlen med råtræ

¹⁷ Jf. Supply chain analyse af den danske nåletræssektor af 16. marts 2007, professor dr. Herbert Kotzab og associate professor Troels Troelsen, s. 4.

¹⁸ Jf. Supply chain analyse af den danske nåletræssektor af 16. marts 2007, professor dr. Herbert Kotzab og associate professor Troels Troelsen, s. 4.

3.3.3 Handelsmønstre

57. De private skovejere – både de små og store – og Skovdyrkerforeningerne afsætter størstedelen af deres træ på det danske marked. Det skyldes, at de private skovejere og Skovdyrkerforeningerne ikke er i stand til at afsætte tilstrækkelige mængder til, at det kan betale sig at eksportere til udlandet på grund af de transportomkostninger, der er forbundet hermed.

58. De mindre skovejere afsætter kun en lille del af deres træ direkte til aftagerne. Det meste af deres produktion afsættes gennem HedeDanmark eller Skovdyrkerforeningerne. De små skovejere afsætter endvidere typisk kun træ hvert 3.-5. år og kun i meget små mængder.

59. De større skovejere afsætter det meste af deres produktion direkte til aftagerne. De store skovejere afsætter imidlertid også noget af deres produktion gennem HedeDanmark eller Danske Skoves Handelskontor.

60. HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor og Skov- og Naturstyrelsen afsætter store dele af deres træ på de udenlandske markeder.

3.3.4 Eksport og import¹⁹

61. Danmark har historisk set været nettoimportør af råtræ. De seneste år er udviklingen dog gået imod, at importen af råtræ har været faldende, mens eksporten har været stigende. I 2007 oversteg eksporten for første gang importen.

62. Tabel 1 viser udviklingen i eksport og import af råtræ. Tabellen viser, at 15 pct. af den samlede hugst i 2003 blev eksporteret til udlandet. I 2007 var dette tal steget til 37 pct. Tabel 1 viser samtidig, at andelen af det samlede forbrug af råtræ, der stammer fra import, faldt fra 39 pct. i 2003 til 25 pct. i 2007.

Tabel 1: Udvikling i eksport og import i forhold til samlet hugst

(mio. m ³ råtræ)	2003 ¹	2004 ¹	2005 ¹	2006 ¹	2007 ²
Samlet hugst	1,62	1,52	2,96	2,38	2,57
Import	0,87	0,78	1,15	0,66	0,55
Eksport	0,25	0,31	0,68	0,43	0,92
Samlet forbrug	2,25	1,99	3,43	2,58	2,17
Andel af	39 %	39 %	34 %	26 %	25 %

¹⁹ Baseret på tal fra Eurostat (modtaget fra Dansk Skovforening) og UNECE (modtaget fra Skov- og Naturstyrelsen)

forbrug der importeres					
Andel af hugst der eksporteres	15 %	20 %	23 %	18 %	37 %

Kilde: UNECE¹ og Eurostat² samt egne beregninger

63. I 2007 blev der samlet set eksporteret 0,9 mio. m³ træ, hvilket svarer til 35 pct. af den samlede hugst på 2,5 mio. m³. Til sammenligning blev der importeret 0,6 mio. m³ råtræ svarende til 24 pct. af den samlede hugst.

64. Nåletræet står for den største del af eksporten. I 2007 blev 40 pct. af det huggede nåletræ eksporteret mod 14 pct. af det huggede løvtræ. Tilsvarende importeres der mere nåletræ end løvtræ. I 2007 blev der importeret nåletræ svarende til 23 pct. af den samlede nåletræshugst mod løvtræsimport svarende til 12 pct. af den samlede løvtræshugst.

3.4. Skov- og Naturstyrelsens særlige lovgivningsmæssige rolle

65. Skov- og Naturstyrelsen er i medfør af stormfaldsloven²⁰ og de årlige finanslove²¹ tillagt en række opgaver med relation til skovbrugserhvervet.

3.4.1 Stormfaldsloven

66. Stormfaldsloven blev vedtaget efter orkanen den 3. december 1999. Formålet med loven er at opbygge et system, hvorefter der dels kan udbetales en sumerstatning via en forsikring og dels ydes et tilskud, så det sikres, at de private skovejere ved omfattende ødelæggelser som følge af stormfald kan rydde op og foretage genbeplantning af skovene.²²

67. Om baggrunden for loven fremgår det af forarbejderne, at:

”Stormfald stiller skovejeren i en vanskelig situation. Mange af de stående træværdier ødelægges i forbindelse med, at træerne vælter, knækker eller lignende. Træbevoksninger er i mange tilfælde væltet mange år før, de skulle være høstet. Dimensionerne og dermed værdien af træet er derfor mindre på de væltede bevoksninger, end den kunne have været, hvilket medfører produktionstab. Oparbejdningen

²⁰ Jf. Lov nr. 349 af 17. maj 2000 om stormflod og stormfald, som ændret ved lov nr. 505 af 7. juni 2001, lov nr. 601 af 24. juni 2005, lov nr. 538 af 8. juni 2006 og lov nr. 108 af 7. februar 2007.

²¹ Bl.a. finanslov 2006, § 23.51.01., 1. og 3. afsnit

²² Jf. Forarbejderne til lov nr. 349 af 17. maj 2000 om stormflod og stormfald, FT 1999/2000, tillæg A, side 1224f.

af træet fordyres væsentligt, fordi adgangsforholdene på stormfaldsarealer er dårlige og oparbejdningsforholdene besværlige. Hertil kommer betydelige sikkerhedsmæssige problemer ved friskæring og transport af træet. Som følge af, at de store mængder træ skal oparbejdes relativt hurtigt for at sikre værdierne, inden de skades af klima, insekter mv., kan der være behov for lagring af en del af det stormfældede træ. Et stort udbud af træ som følge af stormfald kan endvidere medføre prisfald på træet.”²³

68. Det er i stormfaldslovens § 28 forudsat, at Miljøministeriet (ved Skov- og Naturstyrelsen) efter et stormfald kan beslutte at lagre stormfældet træ fra statens skove. Det følger af bestemmelsen i stormfaldslovens § 28, at:

”Stormrådet beslutter, om der efter en stormfaldsbegivenhed, jf. § 2, stk. 2, dækkes omkostninger til lagring af stormfældet træ fra statens skove efter ansøgning fra Miljø- og Energiministeriet. I givet fald afholdes omkostningerne hertil af stormflods- og stormfaldspuljen.”

69. Det fremgår endvidere af forarbejderne til stormfaldslovens § 28, at det er forudsat, at Skov- og Naturstyrelsen er forpligtet til at udgøre et afbalancerende element i landets samlede skovbrugserhverv:

”Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, er i anmærkningerne til de årlige finanslove tillagt en forpligtelse til at ”udgøre et afbalancerende element i landets samlede skovbrugserhverv samt medvirke til at mindske behovet for import af udenlandsk træ.”

I en stormfaldssituation er et væsentligt virkemiddel hertil lagring af betydelige mængder af det mest værdifulde træ. Dels mindsker det udbudet i en periode, hvor markedet er overforsynet med råtræ, dels sikrer det, at den hjemlige træindustri kan forsynes med råvarer i den tid, der følger efter et stormfald, og hvor udbudet fra de stormfaldsramte skove mindskes. Lagring medvirker således til en roligere afvikling af stormfaldet, som både mindsker tabet for private skovejere og tilgodeser industriens behov.”²⁴

3.4.2 De tidligere års finanslove

70. Den informationsudveksling, der er genstand for nærværende sag, har fundet sted i perioden 2002 til 2007. Det fremgår af finanslovene for

²³ Forarbejderne til lov nr. 349 af 17. maj 2000 om stormflod og stormfald, FT 1999/2000, tillæg A, side 1224f.

²⁴ Forarbejderne til lov nr. 349 af 17. maj 2000 om stormflod og stormfald, FT 1999/2000, tillæg A, side 1224f.

årene 2002 til 2007, at Skov- og Naturstyrelsen skal udgøre et ”*afbalancerende element i landets samlede skovbrugserhverv*”. Dette er ikke gentaget i finanslovene for årene 2008 og 2009.

71. Det er i finanslovene for årene 2002 til 2006 nærmere præciseret, at Skov- og Naturstyrelsen som følge af stormene i henholdsvis 1999 og 2005 tager ”*særlige hensyn til træmarkedet og det øvrige skovbrugserhverv*.” I den forbindelse fremgår det endvidere, at Skov- og Naturstyrelsen har ”*etableret vandlagre med bl.a. nåletræstømmer under hensyntagen til markedsudviklingen og styrelsens forpligtelse til at udgøre et afbalancerende element i landets samlede skovbrugserhverv*.”

72. Endelig fremgår det af finanslovene for årene 2002 til 2005, at Skov- og Naturstyrelsen ”*medvirker til at mindske behovet for udenlandsk træ*.”²⁵

3.5. Konkurrencemyndighedernes tidligere afgørelser

3.5.1 Dansk Skovforenings og Danske Træindustriers vejledende priser for råtræ - 1999

73. Sagen vedrørte en aftale mellem Dansk Skovforening og Danske Træindustrier om fastsættelse af vejledende priser for råtræ.²⁶ Dansk Skovforening og Danske Træindustrier er brancheforeninger for henholdsvis udbydere og aftagere af råtræ.

74. Ifølge aftalerne udsendte parterne efter forhandling fælles vejledende priser på dansk råtræ. Prisforhandlingerne mellem Dansk Skovforening og Danske Træindustrier foregik gennem Danske Skoves Handelsudvalg med Skov- og Naturstyrelsen som observatør. Skov- og Naturstyrelsen udsendte efter forhandlingerne en prisliste, som i det væsentlige svarede til Dansk Skovforenings og Danske Træindustriers fælles priser. Når Dansk Skovforening og Danske Træindustrier ikke kunne opnå enighed om fælles priser, udsendte de ensidige prisbefalinger.

75. Konkurrencerådet påbød Dansk Skovforening og Danske Træindustrier at ophøre med at fastsætte og udsende fælles vejledende priser på råtræ samt ensidige prisbefalinger. I afgørelsen anførtes det samtidig, at Konkurrencestyrelsen ikke ville modsætte sig, hvis foreningerne i stedet for at aftale vejledende priser for råtræ udsendte en statistik over historiske salgspriser på råtræ opnået ved salg på hjemmemarkedet og/eller en oversigt

²⁵ Finanslovene for finansårene 2002-2007, Anmærkninger, 23.51.01 Skov- og Naturstyrelsen.

²⁶ Konkurrencerådets afgørelse af 25. november 1998, *Aftale mellem Dansk Skovforening og Danske Træindustrier om fastsættelse af vejledende priser på råtræ*.

over salgspriserne på relevante udenlandske markeder. Konkurrenceankenævnet stadfæstede i 1999 Konkurrencerådets afgørelse.²⁷

3.5.2 Dansk Skovforenings prisprognoser - 2002

76. Sagen vedrørte Dansk Skovforenings prisstatistik samt foreningens konjunkturbarometer.²⁸ Dansk Skovforening udarbejdede og offentliggjorde hver måned en detaljeret prisstatistik på grundlag af indberettede salg fra de enkelte medlemmer. Endvidere udarbejdede og offentliggjorde Dansk Skovforening hver måned et konjunkturbarometer, som angav Dansk Skovforenings forventninger til, hvorvidt udviklingen i udbud og efterspørgsel og priser for 11 kvaliteter af råtræ på sigt over 3 måneder ville være stærkt stigende / stigende / uændret / faldende / stærkt faldende. Barometret udarbejdedes på baggrund af en månedlig spørgeskemaundersøgelse hos 13 ledende medlemmer af foreningen.

77. Konkurrencerådet fandt på daværende tidspunkt, at prisstatistikken *ikke i sig selv* var i strid med konkurrencelovens § 6, idet der var tale om priser, der rent faktisk var handlet til og som ved offentliggørelsen var 4-8 uger gamle, og idet det ikke var muligt at identificere enkelthandler eller enkeltvirksomheder. Konkurrencerådet fandt imidlertid, at konjunkturbarometret sammenholdt med prisstatistikken ville kunne tjene som prisvejledning for foreningens medlemmer om salgspriser for deres råtræ.

78. I den konkrete sag vurderede Konkurrencerådet, at konjunkturbarometret ikke ville være omfattet af konkurrencelovens § 6, stk. 1, hvis Dansk Skovforening ændrede barometret, så forventningerne til prisudviklingen udgik, antallet af trægrupper blev reduceret fra 11 til 8, og konjunkturbarometret blev offentligt tilgængeligt på foreningens hjemmeside. Det fremgår endvidere af afgørelsen, at Dansk Skovforening ville arbejde for at udvide spørgekredsen til konjunkturbarometret ved at indbyde yderligere 10-15 skovbrugsfaglige personer til at deltage, og endeligt ville efterspørgselssiden blive opfordret til at deltage.

79. Samlet set indebar Konkurrencerådets daværende afgørelse, at Dansk Skovforening (i) kunne udarbejde og offentliggøre en prisstatistik, som var baseret på medlemmernes indsendte prisoplysninger, der var mere end 4 uger gamle, og (ii) kunne udarbejde og offentliggøre et konjunkturbarometer, hvoraf foreningens overordnede forventninger til næste måneds udbud og efterspørgsel fremgik.

80. Dansk Skovforening har efter Konkurrencerådets afgørelse løbende udarbejdet og offentliggjort en prisstatistik. Prisstatistikken udarbejdes på

²⁷ Konkurrenceankenævnets kendelse af 3. august 1999, *Dansk Skovforening og Danske Træindustrier ctr. Konkurrencerådet*.

²⁸ Konkurrencerådets afgørelse af 30. januar 2002, *Dansk Skovforenings prisprognoser*.

baggrund af indberetninger om salg af råtræ fra ca. 20 skovdistrikter i den foregående måned. Prisstatistikken indeholder oplysninger om såvel priser som mængder og angiver et prisgennemsnit samt prisvariationer for de forskellige træsorter fordelt på kvaliteter og diameterklasser. Prisstatistikken – som stadig offentliggøres hver måned – gør det således muligt at følge prisudviklingen på forskellige trætyper i såvel indland som udland.

81. Dansk Skovforening har endvidere frem til december 2007 udarbejdet og offentliggjort et konjunkturbarometer. Konjunkturbarometret udarbejdes på baggrund af input fra 25 forskellige aktører i markedet og gengiver et *gennemsnit* af de 25 aktørers forventninger til udbud og efterspørgselsudviklingen de kommende tre måneder i deres skovdistrikt. Der angives forventninger til 8 forskellige trætyper. Konjunkturbarometret offentliggøres én gang om måneden.

3.6 Parternes informationsudveksling

82. Konkurrencestyrelsen har på kontrolundersøgelserne i januar 2007 hjemtaget en række dokumentbeviser vedrørende informationsudvekslingen mellem Dansk Skovforening, HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor, De Danske Skovdyrkerforeninger og Skov- og Naturstyrelsen. En samlet gennemgang af informationsudvekslingen vedlægges [...].

83. Det følgende afsnit indeholder udvalgte eksempler på den informationsudveksling, der har fundet sted mellem deltagerne i Handelsudvalget. Afsnittet 3.6.1 indeholder eksempler på referater, noter mv. vedrørende den informationsudveksling, der skete på møder i Handelsudvalget. Afsnit 3.6.2 indeholder eksempler på korrespondance mellem to eller flere af deltagerne i Handelsudvalget, som foregik uden for møderne i Handelsudvalget.

3.6.1 Informationsudveksling i Handelsudvalget

(a) Handelsudvalgsmøde den 3. juni 2005

84. Der afholdtes møde i Handelsudvalget den 3. juni 2005. Der blev efterfølgende den 6. juni 2005 afholdt et internt møde i Skov- og Naturstyrelsen, hvoraf følgende fremgår om mødet i Handelsudvalget:

”... [NAVN] [[NAVN], Skov- og Naturstyrelsen] pointerede, at der på mødet i Handelsudvalget blev talt om at hæve egepriserne i størrelsesorden [TAL] %, dog tror ikke alle på en prisstigning...”

... [NAVN] [[NAVN], Skov- og Naturstyrelsen] har modtaget en henvendelse om brændepriser, hvor man mener at vi er for billige. Især er vore mængderabatter blevet kritiseret...”

(b) Handelsudvalgsmøde den 1. november 2005

85. Der afholdtes møde i Handelsudvalget den 1. november 2005. Det fremgår af [NAVN] (Skov- og Naturstyrelsen) håndskrevne noter fra mødet, at:

”... EG: Stiger nok [TAL]% i sæsonerne. Ask følger lidt efter...

... [NAVN] [[NAVN], HedeDanmark]: Eg: Prisstign. op til [TAL]%...

... [NAVN] [[NAVN], Storstrøms Skovkreds]: Eg: +[TAL]%C +[TAL]%B...

... Brænde: Nordjyll: [TAL] kr./rm + moms 2m. brænde...[TAL] kr. + moms (?)...[NAVN] [[NAVN], Handelsudvalget]: [TAL] kr./rm + moms...

... 2. Nål...skal nok videre tilbage til prisen fra 2004...

... HU [Handelsudvalget] opfordrer til afventende holdning fra SNS...

(c) Henvendelse fra [NAVN] fra [VIRKSOMHED]

86. Den 22. november 2005 kl. 12.57 videresendte [NAVN] (Handelsudvalget) en mail fra [NAVN] (Handelsudvalget) med emnet: ”Henvendelse fra [NAVN]” til Handelsudvalgets deltagere. Af mailen fremgår bl.a.:

”... Jeg er blevet kontaktet af [NAVN] fra [VIRKSOMHED] [VIRKSOMHED] i anledning af statens hugstindskrænkelser. Statsskovbruget havde i forbindelse med igangværende forhandlinger med [VIRKSOMHED] loyalt orienteret om HU's [Handelsudvalget] ønske om at staten holdt sig tilbage i 1. kvartal 2006...

... [NAVN] redegjorde for, at han ikke fandt, at markedet betinger en sådan tilbageholdenhed...

... Jeg har forhørt mig lidt rundt, og meldingen er entydigt, at der ikke synes at være private distrikter, der ligger inde med uafsat stormfaldstræ...

... Jeg har derfor meddelt [NAVN] [Skov- og Naturstyrelsen], at HU [Handelsudvalget] ikke vil tage anstød af, at der indgås aftaler om levering af frisk træ allerede fra årsskiftet, men at vi gerne ser fortsat tilbageholdenhed og langsom åbning for sluserne – gerne afpasset lokale forhold og selvfølgelig betinget af en prisstigning på det friske træ...

... Spørgsmålet er hvor stor en prisstigning, der kan opnås på emballagetræ og uafkortet tømmer...

... [NAVN] [Skov- og Naturstyrelsen] tror det vil være muligt, at nå før storm niveau allerede i foråret. Jeg har hørt andre være mere forsigtige. Hvad siger I?"

87. [NAVN] (Fyns Skovkreds) sendte den 23. november 2005 kl. 14.26 kommentarer til deltagerne i Handelsudvalget.

"På Fyn har vi nok den holdning at prisen bør kunne justeres her efter jul – og så igen efter sommer, så vi til slut når op på før-stormfalds-niveau. Korttømmeret vil dermed måske nå højere op. Endvidere mener vi at energi-træ bør tages med i samme runde... "

(d) Handelsudvalgsmøde den 18. september 2006

88. Der afholdte møde i Handelsudvalget den 18. september 2006. Af [NAVN] (HedeDanmark) håndskrevne noter fra mødet den 18. september 2006 fremgår:

"[NAVN] [[NAVN], De Danske Skovdyrkerforeninger]... Stigende priser på kort. Usikkerhed på lang ..."

"DSH [Danske Skoves Handelskontor]... Langtømmer... tror ikke på prisstigninger... Stor efterspørgsel efter kort tømmer... Tror på højere priser pr 1/1..."

"[NAVN] [Skov- og Naturstyrelsen]... Gem energitræet 1/2 -> 1/1 år..."

"[NAVN] [[NAVN], Nordlige Jyllands Skovkreds]... Korttømmer stor efterspørgsel. Priser op pr 1/1..."

"[NAVN] [[NAVN], Handelsudvalget] Mener vi i HU [Handelsudvalget] skal diskutere, hvilke priser vi skal opnå hos kunderne..."

"Prisen på Rødgran [TAL] fra [TAL] ...[TAL] JR...[TAL] NJP/SNS Fremover [TAL]...[TAL]...snak/åbenhed"

"Løv... Prisniveau på [TAL] kr./m3... Efterspørgsel på fynsk bøg, ikke bedre priser. Eg stabile priser... SNS [Skov- og Naturstyrelsen] forventer kraftige prisstigninger... Brænde er hævet [TAL] kr/rm + moms [OMRÅDE]..."

(e) Handelsudvalgsmøde den 16. november 2006

89. Det fremgår endvidere af [NAVN] (HedeDanmark) håndskrevne noter fra mødet den 16. november 2006 i Handelsudvalget:

” ...

- Referater fra møder er vanskelige
- Hvad fortæller vi hinanden op til den enkelte
- Fortrolighed
- Skovene lettere at samordne i fremtiden, da nålsavværker er blevet så ”koncentrerede” ... ”

”...[NAVN] [Danske Skoves Handelskontor]: Gran [TAL]...? [TAL]... langtø [TAL]... emb [TAL]... cell træ:... Nye priser fra jan +[TAL]kr/m3...

... [NAVN] [[NAVN], Nordlige Jyllands Skovkreds]: Har hævet prisen i forhold til [NAVN]...

... [NAVN] [[NAVN], HedeDanmark]: [TAL]->[TAL] kr/m3 for tømmer fremover...”

90. [NAVN] (HedeDanmark) sendte den 17. november 2006 kl. 15.59 en intern mail til ansatte i HedeDanmark med emnet: ”Møde i handelsudvalget den 16-11-06”. Mailen indeholder [NAVN] eget referat fra mødet.

”... Forventninger til yderligere prisstigningen i begyndelsen af 2007

Der forventes prisniveauer på korttømmer over [TAL] kr/m3. Langtømmeret forventes også at stige...

... En enkelt deltager nævnte der måtte forventes en svag prisudvikling på energitræet i 2007, idet der igen kunne importeres træ som leveringsmæssigt betød, at importen kunne konkurrere med dansk træ med en skovpris på ca [TAL] kr/m3...

... Enighed om at det danske prisniveau fortsat var for lavt i forhold til den pris tyske skovejere kunne opnå. Debat om problematikken i, at det i princippet kun var HD [HedeDanmark] og SNS [Skov- og Naturstyrelsen], der trak læsset i forbindelse med savværksforhandlingerne i Danmark om at opnå højere priser. Skovdyrkerforeningerne, DSH [Danske Skoves Handelskontor] og større godser blev bedt om at være mere aktive i forsøget på at hæve priserne...

... Konkurrencestyrelsen giver problemer i forhold til mulighederne for at informere Skovforeningens medlemmer hurtigt og effektivt om

*prisudviklingen. Denne situation er reelt hæmmende for at skovej-
ne hurtigt kan opnå prisstigninger...*

*... Lidt bedre afsætningsforhold for bøgekævler end tidligere. Pri-
serne har dog ikke ændret sig væsentligt. Faldende partier handles
til Gns priser på ca [TAL] kr/m³. Stor efterspørgsel efter bøg med
rødkerne til priser fra [TAL] kr og opefter. Det blev nævnt at bølge-
kævler fortsat er billigere i Tyskland end i Danmark, hvilket vanske-
liggør eksporten fra de danske skove...*

*... Alle kunne nævne at priserne for løvbrænde var steget kraftigt de
seneste måneder. Priserne for bøg ligger øst for Storebælt i størrel-
sesordenen [TAL] kr/rm Sanketræet var der derimod ingen der øn-
skede at købe..."*

(h) Handelsudvalgsmøde den 18. januar 2007

91. Den 18. januar 2007 afholdtes der møde i Handelsudvalget. Det fremgår bl.a. af [NAVN] (Handelsudvalget) noter fra mødet, at:

*"[NAVN] [[NAVN], Handelsudvalget]: Tysk [TAL] E [TAL] E =
[TAL] Dkr/m³. Svenske priser er tilbage på før 2005 men ligger sta-
dig ca [TAL] kr/m³ under tyske priser..."*

... Bordrunde: ...

*... Nåletræ: [NAVN] [Skov- og Naturstyrelsen]: ... Spotpriser [TAL]
E[TAL]m² i Tyskland. Til eksport er man over [TAL] Dkr/m³. Dan-
ske værker [ANTAL] måneders aftaler...*

*... [NAVN] [[NAVN], Nordlige Jyllands Skovkreds]: ... [NAVN]
kommer med ny prisliste = harmoniseret. Emb. Pris på vej mod
[TAL]/m³... cellulose pris ons... [FORENING] Sjælland [TAL]
kr/m³ +[TAL]. Jylland midt. [TAL] kr/m³ – burde være [TAL]
kr/m³...*

*... [NAVN] [[NAVN], Storstrøms Skovkreds]: ... Flere leverer til
[NAVN] => prisløft. HS gav ikke [TAL] kr/m³ for flisen...*

*... [NAVN] [[NAVN], Danske Skoves Handelskontor]: ... På nuvæ-
rende tidspunkt ønskede industrien ikke at lave længere aftaler...
Dansk cellulose træ pris ligger over svenske i øjeblikket. Tror ikke på
yderligere stigning frem til sommer.*

*[NAVN] [[NAVN], HedeDanmark]: ... Stor kamp med danske sav-
værker. Nu fornuftigt niveau. Kan ikke genkende [TAL] kr/m³ på*

eksportsiden. Tror heller ikke på store prisstigninger i resten af foråret... Emb. Træ har ikke helt fundet sit leje ↑...holder træ tilbage... Cellulosetræ. Mange købere [TAL] kr bl. Nåle [TAL] kr... Sjælland: Korttøm + cel. På niveau med jyske da det sælges væk. Emb. ligger lidt under (Sverige + Jylland) –[TAL] kr/m³...

... [NAVN] [[NAVN], Sydlige Jyllands Skovkreds]: emb. [TAL] kr/m³.

Røde træarter: Udbuddet er større end efterspørgsel [NAVN]. [TAL] kr/m³ [TAL] m. Tysk billig ... kommer ind. Billigt også i Tyskland...

... LØV. [NAVN] [[NAVN], Sydlige Jyllands Skovkreds]: Bøg ... [TAL] kr. Eg A>[TAL]B>[TAL]...

... [NAVN] [[NAVN], De Danske Skovdyrkerforeninger]: Ingen prisstigninger dog lidt på rødt c til [TAL] kr/m³... [NAVN] ask steget til omkring ... [TAL] kr/m³...

... [NAVN] [[NAVN], Fyns Skovkreds]: ... Ask er meget svær at få ud! Men godt marked – over vejledende...

... [NAVN] [Danske Skoves Handelskontor]: ... i Tyskland er prisen [TAL] kr/m³ [TAL]E under ... DK [TAL] kr/m³. Kunderne foretrækker dårlig kval til lav pris >[TAL] E => kunder forsvinder... Prisen steget [TAL] E over det sidste år i Tyskland...

... [NAVN] [Storstrøms Skovkreds]: Efterår godt medens juletræer C+ [TAL] kr [TAL] kr [TAL]% <[TAL] m. Eg [TAL] kr/m³...

... [NAVN] [[NAVN], Skov- og Naturstyrelsen]: Mængder og pris er vendt + [TAL]% på pris... Eg A > [TAL] m [TAL] kr er toppris. Egepartier rene + [TAL] % af vejledende... Betalingsbetingelser er handelsparameter. Kun [NAVN] og [NAVN] kører 30 dg.

Næste møde: april, hvis markedet udvikler sig ellers juni måned.”

3.6.2 Informationsudveksling mellem enkelte deltagere i Handelsudvalget

(a) Mail om nyheder til SkovenNYT

92. [NAVN] (Handelsudvalget) sendte den 8. februar 2006 kl. 14.53 en intern mail med emnet: "Nyheder til SkovenNYT"²⁹ til [NAVN] (Handelsudvalget samt ansat ved [NAVN]). Det fremgår af mailen:

"...[NAVN] [HedeDanmark] har meldt klart ud om stigende priser på gran:

<http://www.hedeselskabet.dk/page1243.aspx?recordid1243=54...>

"...Det må jo videreformidles – derfor en melding til SkovenNYT og hjemmesiden vedhæftet.

[NAVN] [De Danske Skovdyrkerforeninger] erkendte, at også han sælger stående træ til før-storm-niveau.

Det samme gjorde [NAVN] [Danske Skoves Handelskontor] efter megen snak frem og tilbage.

I prisstatistikken kan jeg se, at visse opkøbere ligger [TAL] kr/m³ under Hedeselskabet [HedeDanmark] på korttømmer af nåletræ og trækker derved effekten af stormfaldet i langdrag... "

"... Kan vi melde de vedhæftede nyheder ud?..."

(b) Mail om markedsnyheder uge 11-12

93. [NAVN] (Handelsudvalget) sendte den 7. april 2006 kl. 15.17 en mail til [NAVN] og [NAVN] (begge Skov- og Naturstyrelsen) med emnet: "Markedsnyheder uge 11 og 12". Mailen er sendt cc til [NAVN] (Dansk Skovforening) og [NAVN] (Handelsudvalget). [NAVN] videresender den 20. april 2006 kl. 15.30 mailen til [NAVN] (Skov- og Naturstyrelsen).

94. [NAVN] den 20. april 2006 kl. 15.30:

"Hej [NAVN],

Bemærk anbefalingen fra skovdyrkerforeningen med priser på nålbrænde på [TAL] kr./rm ex moms! Så skal vi måske sætte målet lidt højere end vi drøftede?..."

95. [NAVN] den 20. april 2006 kl. 15.34:

²⁹ SkovenNyt er et nyhedsbrev, som udsendes af Dansk Skovforening ca. 20 gange årligt. Nyhedsbrevet formidler redaktionelt stof og annoncer af interesse for skovbrugserhvervet.

"Det kan du have ret i! ..."

(c) Mailkorrespondance om brændepriser

96. Den 23. august 2006 fandt en mailkorrespondance sted mellem [NAVN] (Skov- og Naturstyrelsen), [NAVN] (Handelsudvalget), [NAVN] (Handelsudvalget) og [NAVN] ([FORENING]). Mailkorrespondancen har emnet: "Ang. Brændepriser".

97. [NAVN] til [NAVN] den 23. august kl. 11.31:

"... Vi er ved at revidere vores detailsalgspriser på brænde, har du nogle niveauer som vi evt. bør tage hensyn til?

Kr. pr. rm. + moms for løv og nål?"

98. [NAVN] til [NAVN] den 23. august kl. 11.49:

"Så er det nu, [NAVN]!!!!!!..."

99. [NAVN] til [NAVN] med kopi til [NAVN] den 23. august 2006 kl. 12.18:

"... Thja:

Det er selvfølgelig mere interessant, at få fat i dem på Sjælland, men du skal jo starte et sted ! Du bør dog tale med en jyde også.

Jeg kan give dig nogle tal for distriktet her, som vi regner med at gå ud med i efteråret. Du må bruge dem anonymiseret... Nedenstående dækker det [OMRÅDE] (radius ca [TAL]km)

Alt er ekskl. moms

Sankebrænde: (disse priser er uændrede over en årrække og vi tør ikke hæve dem. Markedet er fortsat vigende).

Bøg [TAL] kr/rm

Eg, ask, ahorn, birk: [TAL] kr/rm

Gran: [TAL] kr/rm

Detailbrænde ([TAL] m < [TAL] rm): (Priserne er hævet med [TAL] kr/rm – det er et meget lille marked for os):

Bøg & ask [TAL] kr/rm

Eg [TAL] kr/rm

Andet [TAL] kr/rm

Gran [TAL] kr/rm

*Grossistbrænde ([TAL] m): (Priserne forsøges hævet med [TAL] kr/rm – meget store mængder brænde går denne vej)
 Bøg [TAL] kr/rm
 Ask [TAL] kr/rm
 Eg + Ahorn [TAL] kr/rm
 Birk [TAL] kr/rm
 Gran [TAL] kr/rm... ”*

(d) Mail om priser på råtræ

100. Samme dag, den 23. august 2006 kl. 13.30 sendte [NAVN] (Handelsudvalget) en mail med emnet: ”Priser på råtræ” til [NAVN] (Skov- og Naturstyrelsen). Det fremgår af mailen:

”... I al fortrolighed kan jeg oplyse, at [NAVN] [HedeDanmark] handler langt RGR, B[TAL] til omkring [TAL] kr/m³ (ligesom DSH [Danske Skoves Handelskontor]).

På det korte ligger han væsentligt højere idet han ligger på [TAL] kr/m³ for gran ([NAVN]: [TAL]).

På emballagen lå han omkring [TAL] kr/m³ svarende til [NAVN] [[NAVN], Danske Skoves Handelskontor]

Så kan du jo selv regne ud, hvad deres marginal er. Melleghandlerne tager vel sagtens ca. [TAL] kr/m³ i avance, når de sælger til savværkerne...”

(e) Mailkorrespondance om prisinformation

101. Den 28. september 2006 kl. 22.38 videresendte [NAVN] (Handelsudvalget) ovenstående mail til [NAVN] ([VIRKSOMHED]). Det fremgår af mailen:

”... Nedenfor ser du oplysninger jeg tidligere har sendt til [NAVN] i Skovforeningen [[NAVN], Handelsudvalget]. De er også fortrolige.

Som det fremgår er det IKKE realiserede priser. Men det er dem vi har aftalt at forsøge at sætte igennem fra sæsonstart.

Har du en liste jeg må se?... ”

(f) Mailkorrespondance om bøgetræ

102. Dagen inden mødet i Handelsudvalget den 16. november 2006 sendte [NAVN] (De Danske Skovdyrkerforeninger) den 15. november 2006 kl. 17.24 en mail til [NAVN] (Handelsudvalget), hvor han meldte afbud. Det fremgår endvidere af mailen:

”... Bøg – i dag er prisen steget [TAL] kr på rødmarvskævler til [TAL] Der er mangel på træ – jeg tror at prisen kommer under pres. OPAD!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! ...”

(g) Mailkorrespondance om nåletræ

103. Den 22. december 2006 kl. 13.51 besvarede [NAVN] (Handelsudvalget) en mail fra [NAVN] (Dansk Skovforening) med kopi til bl.a. [NAVN] (Handelsudvalget). Af mailen fremgår:

”... Som vi har snakket om, har [NAVN] udtrykt tilfredshed med, at vi forsøger at viderebringe viden om de udenlandske markeder til skovejere, så de kan se, hvor billigt dansk nåletræ er sammenlignet med forholdene i Tyskland, Schweiz, Østrig, Sverige m.fl. Informationen er ifølge [NAVN] og [NAVN][FORENING] en del af grundlaget for, at det danske nåletræsmarked løfter sig, hvilket jo både gavner skovejere og [FORENING] [FORENING] ...”

104. Den 22. december 2006 kl. 15.01 besvarede [NAVN] ([FORENING]) mailen, hvorefter [NAVN] ([FORENING]) kl. 15.12 sender følgende svar:

”... Nu går det jo hastigt fremad på nåletræssiden, og jeg krydser fingre for, at det vil fortsætte langt ind i det nye år. Så mangler vi bare at få stukket trynen ned i bøgemarkedet og få det møflet opad. (-: ...”

3.7. Høringssvar

105. **Dansk Skovforening** har bl.a. anført, at markedet for råtræ har en meget speciel struktur med en meget betydelig ubalance i forhandlingsstyrke og viden mellem på den ene side nogle få store købere (savværker og mellemhandlere) med meget betydelig markedsviden og ressourcer og på den anden side et stort antal mindre skovbrug, der ofte kun har skovbrug som bivirksomhed og kun sælger træ med længere mellemrum (typisk 3 til 5 år), og som derfor kun har en begrænset viden om markedet.³⁰

106. Dansk Skovforening har endvidere anført, at den meget specielle struktur på markedet for råtræ medfører, at markedet ikke fungerer effektivt. Asymetrisk viden om behov og markedets reaktioner udnyttes af aftagerne af råtræ til skade for skovejere uden at fremme effektivitet i den danske træindustri. Samtidig hindrer den manglende åbenhed om priser, skovning, transport og hvor hugst skal finde sted en optimering af den danske træindustri. Konkurrencestyrelsen har i den forbindelse ikke fremlagt dokumentati-

³⁰ Dansk Skovforenings brev af 11. juli 2007, side 1.

on for, at konkurrencen på markedet skulle være skadet af informationsudvekslingen i Handelsudvalget eller mellem udvalgets medlemmer.³¹

107. Dansk Skovforening anfører endelig, at hverken Konkurrenceanævnets 1999-kendelse eller Konkurrencerådets 2002-afgørelse har anfægtet Handelsudvalgets grundlæggende funktion med at skabe øget gennemsigtighed på markedet og herved bidrage til en virksom konkurrence ved at skovejere får et vidensniveau om historiske priser i Danmark, forventninger til udvikling i udbud og efterspørgsel, samt udenlandske priser og forventninger til disse, der tilnærmer savværkernes og mellemhandlernes vidensniveau.³²

108. Dansk Skovforening anfører i den forbindelse, at informationsudvekslingen i sagen som det klare udgangspunkt holder sig inden for rammerne af konkurrencelovens § 6 og konkurrencemyndighederne tidligere afgørelser. Dansk Skovforening henviser til, at informationsudvekslingen efter foreningens opfattelse enten vedrører (i) udenlandske priser, danske priser mere end 4 uger gamle eller markedsforhold i overensstemmelse med rammerne for det lovlige konjunkturbarometer, (ii) abstrakt information uden specifikke prisoplysninger, som deltager i Handelsudvalget ikke har følt sig bundet af, (iii) deltagerens egne konsekvensberegning om priserne i Danmark på baggrund af lovlige informationer om priserne i udlandet, (iv) deltagerens specifikke, lovlige indberetninger til Handelsudvalget, der anonymiseres af Handelsudvalget og anvendes til brug for udvalgets statistiske arbejde eller (v) bilateralt udvekslede informationer i regi uden for Handelsudvalget, som Handelsudvalget eller Dansk Skovforening ikke kan gøres ansvarlige for.³³

109. Dansk Skovforening konkluderer på den baggrund, at der kun i to tilfælde er udvekslet informationer – henholdsvis af sekretæren for Handelsudvalget og blandt Handelsudvalgets deltagere – som kan fremstå uheldige.³⁴ Dansk Skovforening finder dog ikke, at disse forhold kan begrænse konkurrencen mærkbart. Det skyldes bl.a., at der ikke var enighed om de udvekslede informationer, og at træindustrien (aftagersiden) og de udenlandske markedsforhold reelt dikterer prisen på råtræ i Danmark.

110. **Skov- og Naturstyrelsen** har bl.a. anført, at styrelsens deltagelse i Handelsudvalget og den informationsudveksling, der er sket i udvalget og mellem medlemmerne indbyrdes, skal ses i lyset af Skov- og Naturstyrel-

³¹ Dansk Skovforenings brev af 11. juli 2007, side 2 og 3.

³² Dansk Skovforenings brev af 11. juli 2007, side 2 og 3.

³³ Dansk Skovforenings brev af 11. juli 2007.

³⁴ Det drejer sig om (i) e-mail fra [NAVN] af 23. august 2006, hvor HedeDanmarks aktuelle priser på gran viderefremidles til Skov- og Naturstyrelsen, jf. punkt 100, og (ii) korrespondancen vedrørende Handelsudvalgets møde den 18. september 2006, hvor det fremgår, at deltagerne drøftede fremtidige priser i Danmark, jf. punkt 88.

sens særlige rolle og særlige forpligtelser i medfør af stormfaldsloven og de tidligere årlige finanslove.³⁵

111. Skov- og Naturstyrelsen har i den forbindelse bl.a. anført, at det:

”er en nødvendighed for at kunne varetage den rolle og de forpligtelser, som regeringen og Folketinget har pålagt SNS [Skov- og Naturstyrelsen], at SNS løbende holder sig orienteret om hele markedet og markedsudviklingen. Dette gælder ikke kun på baggrund af SNS’ egne aktiviteter, men også i forhold til de konkurrerende skovejere, som agerer i det marked, på hvilket SNS skal være ”et afbalancerende element”. SNS har således skullet vurdere udbud og efterspørgsel på markedet og har herunder skullet holde sig informeret om det generelle prisniveau for blandt andet at kunne sammenholde dette med niveauet på omkringliggende udenlandske markeder.”

112. Endvidere har Skov- og Naturstyrelsen anført, at stormfaldslovgivningen i den relevante periode har haft afgørende betydning for Skov- og Naturstyrelsen ageren i markedet og i Handelsudvalget.³⁶

113. Endelig har Skov- og Naturstyrelsen anført, at der i forbindelse med SØK’s undersøgelse af sagen er redegjort fyldestgørende og detaljeret for de enkelte episoder med informationsudveksling, hvor Skov- og Naturstyrelsen har været involveret. Skov- og Naturstyrelsen har på den baggrund ikke ønsket at meddele detaljerede kommentarer igen, men henviser til, at SØK ikke fandt grundlag for at konstatere noget strafbart i sagen.

114. Parternes høringssvar, der vedlægges [...], er løbende indarbejdet i rådsnotatet under de relevante afsnit.

4. Vurdering

4.1. Markedsafgrænsning

115. For at vurdere om der foreligger en konkurrencebegrænsning i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1, og Traktatens artikel 81, stk. 1, er det nødvendigt at definere det relevante marked. Det relevante marked defineres ved en afgrænsning af det relevante produktmarked og det relevante geografiske marked.

116. Det følger af konkurrencelovens § 5 a og af Kommissionens meddelelse om afgrænsningen af det relevante marked, at det relevante marked skal

³⁵ Skov- og Naturstyrelsens brev af 17. april 2007.

³⁶ Skov- og Naturstyrelsens høringssvar af 23. oktober 2009, s. 1.

afgrænses på baggrund af undersøgelser af efterspørgsels- og udbudssubstitutionen – evt. suppleret med undersøgelser af den potentielle konkurrence.³⁷

4.1.1 Det relevante produktmarked

117. Ved det relevante produktmarked forstås markedet for de produkter eller tjenesteydelser, som forbrugerne betragter som indbyrdes substituerbare på grund af produkternes eller tjenesteydelsernes egenskaber, pris eller anvendelsesformål.³⁸

118. Ved afgrænsningen af det relevante produktmarked tages udgangspunkt i de produkter eller tjenesteydelser, som den mulige konkurrencebegrænsende aftale, vedtagelse eller samordnede praksis vedrører. Dernæst afgrænses, hvilke øvrige produkter eller tjenesteydelser, der er substituerbare hermed.

119. I denne sag skal udgangspunktet for afgrænsningen af det relevante marked tages i det eller de produkter, som Handelsudvalgets deltagere udbyder. Handelsudvalgets deltagere repræsenterer skovejere i forskellige konstellationer, som udbyder forskellige sorter af råtræ. Udgangspunktet for markedsafgrænsningen er således de forskellige typer af råtræ, som Handelsudvalgets deltagere udbyder.

120. Konkurrencerådet fandt i 1998 i sagen om *Dansk Skovforening og Danske Træindustriers fastsættelse af vejledende priser for råtræ*, at der kunne afgrænses et produktmarked for ”råtræ fra danske træsorter”.³⁹ Produktmarkedet blev nærmere defineret som ”de træeffekter, der udsendes vejledende priser for, dvs. løvtræskævler, nåletræstømmer samt brænde. [...] Derimod er forarbejdede træprodukter som brædder og lægter, møbelplader og træflis ikke omfattet, ligesom tropiske træsorter heller ikke indgår i markedet.”⁴⁰ Konkurrenceankenævnet stadfæstede i 1999 Konkurrencerådets afgørelse og tiltrådte, at produktmarkedet kunne afgrænses til markedet for ”dansk råtræ”.⁴¹

121. I sagen om *Dansk Skovforenings prisprognoser fra 2002*, foretog Konkurrencerådet ikke eksplicit en afgrænsning af det relevante produkt-

³⁷ Kommissionens meddelelse om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med Fællesskabets konkurrenceret, (97/C 372/03), side 5 - 13.

³⁸ Jf. Kommissionens meddelelse om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med Fællesskabets konkurrenceret (97/C 372/03), punkt 7.

³⁹ Jf. Konkurrencerådets afgørelse af 25. november 1998, *Aftale mellem Dansk Skovforening og Danske Træindustrier om fastsættelse af vejledende priser for råtræ*, afsnit 3.4.a.

⁴⁰ Jf. Konkurrencerådets afgørelse af 25. november 1998, *Aftale mellem Dansk Skovforening og Danske Træindustrier om fastsættelse af vejledende priser for råtræ*, afsnit 3.4.a.

⁴¹ Jf. Konkurrenceankenævnets kendelse af 3. august 1999, *Dansk Skovforening og Danske Træindustrier ctr. Konkurrencerådet*, afsnit 5.

marked.⁴² Konkurrencerådet havde dog forud for afgørelsen i 2002 behandlet sagen på et rådsmøde i 2001, hvor Konkurrencestyrelsen havde afgrænset det relevante produktmarked til markedet for "*råtræ af danske træsorter*".

122. Kommissionen fandt i sin indstilling til afgørelse i en sag fra 1996 vedrørende en række aftaler inden for den finske træindustri, at produktmarkedet skulle afgrænses til markedet for "*rundtømmer til brug inden for træindustrien*". Dette marked omfattede de træsorter, der blev dyrket i Finland.⁴³ Kommissionen traf – af uvisse årsager – aldrig endelig afgørelse i sagen.

123. I nærværende sag findes der ikke at være forelagt nye oplysninger for Konkurrencestyrelsen i forhold til de tidligere afgørelser, som kan begrunde en ændring af den hidtidige afgrænsning af produktmarkedet. Det er derfor Konkurrencestyrelsens umiddelbare vurdering, at der fortsat kan afgrænses et overordnet produktmarked for dansk råtræ, der kan adskilles fra andre træprodukter som brædder, lægter, møbelplader og træflis.

124. Det kan dog overvejes, om det overordnede marked for dansk råtræ skal segmenteres yderligere, f.eks. efter type, kvalitet eller udbydere af træ. Råtræ dækker over en række forskellige typer og kvaliteter af træ, som benyttes til en række forskellige formål. Det fremgår endvidere af informationsudvekslingen mellem deltagerne i Handelsudvalget, at deltagerne har sondret mellem priserne på f.eks. "*rødgran*", "*bøg*", "*eg*", "*brænde*", "*korttømmer*" mv., som er gengivet i punkt 91 og 96-99.

125. Der kan endvidere være forskel på markedsvilkårene for de forskellige typer af udbydere. Der kan således være forskel på markedsvilkårene for (i) skovejernes salg til mellemhandlerne på markedet, (ii) Skov- og Naturstyrelsens, skovejernes og mellemhandlernes salg til savværkerne og (iii) Skov- og Naturstyrelsens og mellemhandlernes salg til udenlandske aftagere.

126. Det kan over for disse overvejelser imidlertid anføres, at informationsudvekslingen i Handelsudvalget vedrørte en række forskellige typer og kvaliteter af råtræ og angik samtlige af deltagerne i udvalget uanset, hvilke typer af råtræ de enkelte deltagere udbød. Vurderingen af informationsudvekslingen vil derfor være den samme, uanset om markedet segmenteres nærmere efter type, kvalitet eller udbydere af træ, eller om markedet afgrænses som et overordnet marked for råtræ.

127. Til brug for nærværende sag kan den endelig markedsafgrænsning under alle omstændigheder lades stå åben. Det skyldes, at de betænkelighe-

⁴² Jf. Konkurrencerådets afgørelse af 30. januar 2002, *Dansk Skovforenings prisprognoser*.

⁴³ Jf. Sag IV/35.467 m.fl. af 26. oktober 1996 (96/C 317/04), *Finsk tømmer*, punkt 10.

der, som Konkurrencestyrelsen har ved parternes informationsudveksling – og som er til stede ved både den bredest og snævrere mulige afgrænsning af produktmarkedet, fordi informationsudvekslingen som nævnt vedrørte en lang række forskellige typer og kvaliteter af råtræ og angik samtlige deltagere i udvalget – bliver løst ved parternes tilsagn.

4.1.2. Det relevante geografiske marked

128. Ved det relevante geografiske marked forstås det område, hvor den eller de involverede virksomheder afsætter eller efterspørger produkter eller tjenesteydelser, som har tilstrækkelige ensartede konkurrencevilkår, og som kan skelnes fra de tilstødende områder, fordi konkurrencevilkårene dér er meget anderledes.⁴⁴

129. Konkurrencerådet fandt i 1998-sagen om *Dansk Skovforening og Danske Træindustriers fastsættelse af vejledende priser for råtræ*, at det relevante geografiske marked kunne afgrænses til Danmark. Det skete med følgende begrundelse:

*”Danmark er et relativt homogent marked med korte transportafstande og god infrastruktur. Høje transportudgifter virker som en adgangsbarriere til det nationale marked samt som barriere mellem Østdanmark og Vestdanmark, hvilket giver sig udslag i, at de vejledende priser for nåletræ er højere vest for Danmark end øst for. Andelen af træindustriens forsyning af råtræ fra hjemmemarkedet kan variere for forskellige træsorter (nåletræ og løvtræ) afhængig af, om kunderne er store industrivirksomheder, eller der er tale om mindre eller mellemstore virksomheder [...]. Det prisniveau, der fastsættes ved forhandlingerne vil dog - uanset den erkendte sammenhæng med priserne på råtræ fra de andre forsyningslande - primært være bestemt af de specifikke efterspørgsels- og udbudsforhold på det danske marked. Derfor må det relevante geografiske marked defineres som Danmark.”*⁴⁵

130. Konkurrenceankenævnet stadfæstede efterfølgende denne markedsafgrænsning:

”Ankenævnet tiltræder, at der foreligger et dansk marked for dansk råtræ – også selvom dette marked må anses for en del af et internationalt marked – da den overvejende del af dansk råtræ købes af danske forarbejdningsevirkomheder, og da en vis prisafvigelse i for-

⁴⁴ Kommissionens meddelelse om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med Fællesskabets konkurrenceret, (97/C 372/03), punkt 8.

⁴⁵ Jf. Konkurrencerådets afgørelse af 25. november 1998, *Aftale mellem Dansk Skovforening og Danske Træindustrier om fastsættelse af vejledende priser for råtræ*, afsnit 3.4.b.

hold til prisudviklingen i de omkringliggende markeder må anses for mulig på grund af transportomkostningernes betydning...”⁴⁶

131. I sagen om *Dansk Skovforenings prisprognoser* fra 2002, foretog Konkurrencerådet ikke eksplicit en afgrænsning af det relevante geografiske marked.⁴⁷ Konkurrencerådet havde dog forud for afgørelsen i 2002 behandlet sagen på et rådsmøde i 2001, hvor Konkurrencestyrelsen havde afgrænset det relevante geografiske marked til Danmark.

132. Kommissionen fandt i sin indstilling til afgørelse i sagen om den finske træindustri fra 1996, jf. ovenfor i punkt 122, at det geografiske marked kunne afgrænses til Finland.⁴⁸ Kommissionen udtalte, at markedet fra udbydernes side var regionalt eller lokalt, mens det for aftagerne var landsdækkende, regionalt eller lokalt. Kommissionen fandt endvidere, at den internationale samhandel blev begrænset pga. høje transportomkostninger, udbuddet af sorter og kvalitet, behovet for friske råmaterialer og forskellige mål på tømmer samt nationale bestemmelser.

133. Der har siden 2002 været en betydelig udvikling i eksporten og importen af råtræ til Danmark. Det kan have betydning for den geografiske afgrænsning af markedet. Andelen af den samlede hugst, der eksporteres til udlandet, er således steget fra 15 pct. i 2003 til 37 pct. i 2007, mens andelen af det samlede forbrug af råtræ, der stammer fra import, er faldet fra 39 pct. i 2003 til 25 pct. i 2007, jf. afsnit 3.3.4 (punkt 61-64).

134. Der kan på denne baggrund – som også anført af parterne – argumenteres for, at markedet i dag er mere internationalt end på tidspunktet for Konkurrencerådets tidligere afgørelser. Den betydelige – om end aftagende – importandel sammenholdt med den betydelige – og stigende – eksportandel taler for, at markedet er internationalt og således kan afgrænses bredere end Danmark.

135. Der kan imidlertid heroverfor på den anden side argumenteres for, at markedet kan afgrænses til Danmark. Dette synspunkt understøttes af, *at* prisniveauet i Danmark og nabolandene er væsentligt forskellige,⁴⁹ *at* der er høje omkostninger forbundet med transport af råtræ, og *at* der ofte er stor forskel på de tekniske specifikationer på råtræ landende i mellem. Konkurrenceankenævnet anførte i samme retning i 2002, at ”*der foreligger et dansk marked for dansk råtræ – også selvom dette marked må anses for en del af et internationalt marked*”.

⁴⁶ Jf. Konkurrenceankenævnets kendelse af 3. august 1999, *Dansk Skovforening og Danske Træindustrier ctr. Konkurrencerådet*, afsnit 5.

⁴⁷ Jf. Konkurrencerådets afgørelse af 30. januar 2002, *Dansk Skovforenings prisprognoser*.

⁴⁸ Jf. Sag IV/35.467 m.fl. af 26. oktober 1996 (96/C 317/04), Finsk tømmer, punkt 11.

⁴⁹ Tal fra Skovforeningens hjemmeside (www.skovforeningen.dk) viser f.eks., at priserne på eksempelvis grantømmer varierer fra [TAL] kr./m³ i Tyskland til [TAL] kr./m³ i Estland i februar 2009. Prisen i Danmark var i samme periode [TAL] kr./m³.

136. Det kan endvidere overvejes, om der skal afgrænses forskellige geografiske markeder for de forskellige typer og kvaliteter af råtræ. Visse typer og kvaliteter af råtræ efterspørges i udlandet, mens andre udelukkende kan afsættes til danske aftagere. Eksempelvis er andelen af nåletræ, der eksporteres, langt større end andelen af løvtræ, jf. afsnit 3.3.4 (punkt 64).

137. Det kan endelig være forskel på markedsvilkårene for de forskellige typer af udbydere inden for forskellige geografiske områder. Udenlandske købere efterspørger f.eks. ofte store mængder træ, hvilket kun mellemhandlerne og Skov- og Naturstyrelsen er i stand til at afsætte, mens de private skovejere og De Danske Skovdyrkerforeninger hovedsageligt afsætter deres træ i Danmark, jf. afsnit 3.3.3 (punkt 57-60).

138. Der kan dog over for disse overvejelser anføres, at udbyderne ikke ses at agere uafhængigt af hinanden ud fra en vurdering af, om de hovedsageligt sælger træ enten nationalt eller internationalt. Det kan endvidere anføres, at det marked, som informationsudvekslingen i Handelsudvalget omhandler, er det danske marked, ligesom informationsudvekslingen er rettet mod en række forskellige typer og kvaliteter af råtræ. Parterne har således udvekslet oplysninger med henblik på at vurdere, hvad prisniveauet i Danmark skal være, ligesom informationsudvekslingen bredt har vedrørt typer og kvaliteter af råtræ i Danmark.

139. Til brug for nærværende sag kan den endelig markedsafgrænsning imidlertid lades stå åben. Det skyldes, at de betænkeligheder, som Konkurrencestyrelsen har ved informationsudvekslingen – og som også vil være til stede, hvis markedet eller markederne afgrænses europæisk, jf. nedenfor afsnit 4.3.3 (punkt 198-204) om mærkbarhed – bliver løst ved parternes til-sagn.⁵⁰

4.1.3. Konklusion vedr. markedsafgrænsning

140. I overensstemmelse med tidligere praksis kan der fortsat afgrænses et overordnet produktmarked for dansk råtræ. Dette marked kan muligvis segmenteres i en række yderligere undermarkeder i forhold til typer og kvaliteter samt udbydere af råtræ.

141. Til brug for nærværende sag kan den endelig afgrænsning af produktmarkedet imidlertid lades stå åbent. Det skyldes, at de betænkeligheder, som Konkurrencestyrelsen har ved parternes informationsudveksling – og

---

⁵⁰ Det følger af Kommissionens praksis, at det ikke er nødvendigt at definere det relevante marked, hvis en aftale mv. har til formål at begrænse konkurrencen og efter sin natur er egnet til at påvirke samhandlen mellem medlemsstater, jf. f.eks. Kommissionens beslutning i sag 38.549 af 24. juni 2004, *Ordre des architectes*, præmis 93. I nærværende sag tages der ikke endelig stilling til, om informationsudvekslingen mellem deltagerne i Handelsudvalget har til formål at begrænse konkurrencen, jf. punkt 181.

som er til stede ved både den bredest og snævrere mulige afgrænsning af produktmarkedet – bliver løst ved parternes tilsagn.

142. Der er fortsat en række forhold, der taler for, at markedet for dansk råtræ kan afgrænses geografisk til Danmark. Dette er også tilfældet, selv om markedet i stigende grad er blevet internationaliseret.

143. Til brug for nærværende sag kan den endelige afgrænsning af det geografiske marked imidlertid lades stå åben. Det skyldes, at de betænkkeligheder, som Konkurrencestyrelsen har ved informationsudvekslingen – og som også vil være til stede, hvis markedet eller markederne afgrænses europæisk – bliver løst ved parternes tilsagn.

4.2. Samhandelspåvirkning

144. Efter forordning nr. 1/2003 af 16. december 2002, som trådte i kraft den 1. maj 2004, skal det undersøges, om en eventuelt konkurrencebegrænsende aftale mærkbart kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater.⁵¹ Hvis dette er tilfældet, er Konkurrencerådet forpligtet til at anvende Traktatens konkurrenceregler.

145. Udtrykket ”påvirke samhandelen mellem medlemsstater” er neutralt. Det er ikke en betingelse, at handelen mellem medlemsstater begrænses eller mindskes. Samhandelen kan også blive påvirket, når en eventuelt konkurrencebegrænsende aftale fører til en stigning i handelen. Det er dog i begge tilfælde en betingelse, at samhandelen påvirkes mærkbart. EU’s konkurrenceregler finder således ikke anvendelse på aftaler, vedtagelser eller samordnet praksis, som ikke er egnet til at påvirke samhandelen mærkbart.⁵²

146. Handelsudvalgets medlemmer udbyder råtræ i konkurrence med en række udenlandske aktører. Ca. 25 pct. af det samlede udbud af råtræ, som afsættes til danske virksomheder, stammer fra udenlandske virksomheder. Endvidere eksporteres ca. 37 pct. af den samlede produktion af råtræ fra danske skove til udenlandske aftagere, jf. tabel 1 i afsnit 3.3.4.

147. Handelsudvalgets deltagers adfærd vedrører således handel med varer og tjenesteydelser mellem to eller flere medlemsstater. Informationsudvekslingen i Handelsudvalget er derfor egnet til at påvirke den grænseover-

⁵¹ Rådets forordning nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens artikel 81 og 82.

⁵² Kommissionens meddelelse om retningslinjer vedrørende begrebet påvirkning af samhandelen i traktatens artikel 81 og 82, 2004/C, 101/07. Anvendelsen af EU’s konkurrenceregler forudsætter ikke, at aftalen eller adfærden rent faktisk vil påvirke eller har påvirket handelen mellem medlemsstater. Det er tilstrækkeligt, at aftalen eller adfærden »er egnet til« at have en sådan virkning, jf. Kommissionens meddelelse om retningslinjer vedrørende begrebet påvirkning af samhandelen i traktatens artikel 81 og 82, 2004/C, 101/07, punkt 26.

skridende økonomiske aktivitet mellem mindst to medlemsstater.⁵³ Det vurderes endvidere, at informationsudvekslingen i Handelsudvalget er egnet til at kunne påvirke handelen mellem medlemsstater mærkbart. Der lægges herved vægt på omfanget og karakteren af informationsudvekslingen samt mængden af import og eksport af råtræ til og fra Danmark.

148. Konkurrencerådet er derfor forpligtet til at anvende EF-traktatens konkurrenceregler.

149. Konkurrencestyrelsen har i overensstemmelse med proceduren i Rådets forordning 1/2003 om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens art. 81 og 82 indmeldt sagen i ECN netværket den 2. april 2009. Konkurrencestyrelsen har endvidere pligt til at foretage høring af Kommissionen, forinden Konkurrencerådet træffer afgørelse, hvorved en overtrædelse kræves bragt til ophør.⁵⁴ Udkast til afgørelse i sagen har den 2. oktober 2009 været forelagt Europa-Kommissionen, der ikke har ønsket at indlede en procedure efter art. 11, stk. 3, i forordning 1/2003. Konkurrencerådet kan derfor træffe afgørelse i denne sag.

4.3. Konkurrencelovens § 6 og EF-traktatens artikel 81

150. Konkurrencelovens § 6 og Traktatens artikel 81 vedrører aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og samordnet praksis mellem virksomheder.

151. Der er som udgangspunkt 4 betingelser, der skal være opfyldt for, at forbuddet i konkurrencelovens § 6 og Traktatens artikel 81 finder anvendelse. Der skal være tale om (i) virksomheder, der (ii) indgår en aftale/indgår en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder/udøver samordnet praksis, som (iii) har til formål eller følge at begrænse konkurrencen (iv) mærkbart. Ved vurderingen, af om disse 4 betingelser er opfyldt, skal fællesskabspraksis inddrages.

4.3.1. Virksomhedsbegrebet

152. Virksomhedsbegrebet i konkurrencelovens § 6 og Traktatens artikel 81 fortolkes bredt og omfatter enhver økonomisk aktivitet, der foregår i et marked for varer og tjenester.⁵⁵ Virksomhedsbegrebet omfatter endvidere

⁵³ Jf. Kommissionens meddelelse om retningslinjer vedrørende begrebet påvirkning af samhandelen i traktatens artikel 81 og 82, 2004/C, 101/07, punkt 23.

⁵⁴ Rådets forordning nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens artikel 81 og 82, jf. artikel 11, stk. 4.

⁵⁵ Jf. Forarbejderne til lov nr. 384 af 6. oktober 1997, FT 1996/97, tillæg A, side 3653.

brancheforeninger af enhver slags samt enhver anden form for organiseret samarbejde mellem virksomheder.⁵⁶

153. Skov- og Naturstyrelsen, HedeDanmark, og Danske Skoves Handelskontor udøver alle økonomisk aktivitet i form af bl.a. skovdyrkning og/eller handel med træ. Dansk Skovforening og De Danske Skovdyrkerforeninger er brancheforeninger, hvis medlemmer udgøres af skovejere og virksomheder, der udøver økonomisk aktivitet.

154. Det vurderes på den baggrund samlet, at den informationsudveksling, der er genstand for nærværende sag, er sket mellem virksomheder i konkurrencelovens § 6's og Traktatens artikels 81's forstand.

4.3.2 Aftale, vedtagelse eller samordnet praksis

155. Det konkurrenceretlige aftalebegreb er bredere end det traditionelle obligationsretlige aftalebegreb. Det afgørende er, om de involverede virksomheder har haft en samstemmende vilje til at indrette deres adfærd på markedet på en bestemt måde.

156. Forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3, og Traktatens artikel 81, stk. 1, omfatter også vedtagelser inden for en sammenslutning af virksomheder samt enhver form for samordnet praksis mellem virksomheder.

4.3.2.1 Har der foreligget en samordnet praksis mellem deltagerne i Handelsudvalget?

157. Begrebet samordnet praksis omfatter en form for koordinering mellem virksomheder, hvor virksomhederne ikke går så langt som til at afslutte en egentlig aftale, men dog bevidst erstatter den risiko, der er forbundet med normal konkurrence med indbyrdes praktisk samarbejde.⁵⁷

158. Begrebet samordnet praksis skal forstås ud fra den grundtanke, der ligger bag Traktatens bestemmelser vedrørende konkurrence, og hvorefter enhver erhvervsdrivende uafhængigt skal tage stilling til den politik, vedkommende vil føre på markedet.⁵⁸

⁵⁶ Forarbejderne til lov nr. 384 af 6. oktober 1997, FT 1996/97, tillæg A, side 3656f.

⁵⁷ Jf. f.eks. Domstolens dom af 16. november 1975 i de forenede sager 40/73, 48/73, 50/73, 54/73, 55/73, 56/73 111/73, 113/73 og 114/73, *Suiker Unie*, præmis 26, samt Retten i Første instans' dom af 20. marts 2002 i sag T-9/99, *Rørkartel*, præmis 211.

⁵⁸ Jf. f.eks. Domstolens dom af 16. november 1975 i forenede sag 40/73, 48/73, 50/73, 54/73, 55/73, 56/73 111/73, 113/73 og 114/73, *Suiker Unie*, pr. 173 og 174, Domstolens dom af 8. juli 1999 i sag C-199/92, *Hüls*, pr. 159-160, Domstolens dom af 8. juli 1999 i sag C-49/92 P, *Anic*, pr. 117, samt Retten i Første instans' dom af 20. marts 2002 i sag T-9/99, *Rørkartel*, pr. 212.

159. Begrebet samordnet praksis forudsætter en adfærd på markedet, der ligger i forlængelse af samordningen samt årsagsforbindelse mellem samordningen og adfærden. Der gælder i den forbindelse en *formodning for*, at virksomheder – som har foretaget en samordning og som forbliver aktive på markedet – tager hensyn til informationsudvekslingen med deres konkurrenter, når de fastlægger deres adfærd på markedet.⁵⁹ Den nævnte formodningsregel styrkes, når samordningen finder sted regelmæssigt og over en lang periode, men formodningen finder tillige anvendelse, når samordningen kun er støttet på et enkelt møde mellem de berørte virksomheder.⁶⁰

160. Det påhviler således de berørte virksomheder at føre modbevis for, at en samordning ikke har haft indflydelse på deres adfærd på markedet.⁶¹

161. I nærværende sag kan det vedrørende spørgsmålet, om der har foreligget en samordnet praksis mellem deltagerne i Handelsudvalget, *for det første* anføres, at det fremgår af dokumenterne fra Konkurrencestyrelsens kontrolundersøgelser hos Handelsudvalgets, at deltagerne i betydeligt omfang har udvekslet informationer imellem sig i perioden 2002-2007. En samlet oversigt over informationsudvekslingen er vedlagt [...]. Eksempler på informationsudvekslingen fremgår af sagsfremstillingen ovenfor i punkt 84-104.

162. Informationsudvekslingen er bl.a. sket ved, at der blev afholdt bordrunder i Handelsudvalget, hvor deltagerne har givet oplysninger om forholdene på markedet og den fremtidige forventning til markedet. Deltagerne i Handelsudvalget har endvidere bilateralt udvekslet oplysninger eller videre sendt oplysninger om andre parter imellem sig. Informationsudvekslingen har bl.a. omfattet danske og udenlandske priser på træ, herunder forventningen til fremtidige priser på træ. Angivelsen er sket ved konkrete prisangivelser,⁶² ligesom der er givet konkrete angivelser af forventningerne til kommende priser.⁶³

⁵⁹ Jf. f.eks. Domstolens dom af 8. juli 1999 i sag C-199/92, *Hüls*, præmis 167, Domstolens dom af 8. juli 1999 i sag C-49/92 P, *Anic Participazioni*, præmis 124, Retten i Første Instans' dom af 20. marts 2002 i sag T-9/99, *Rørkartel*, præmis 212-218.

⁶⁰ Jf. f.eks. Domstolens dom af 4. juni 2009 i sag C-8/08, *T-Mobile Nederlands BV m.fl.*, præmis 58-61.

⁶¹ Jf. f.eks. Domstolens dom af 8. juli 1999 i sag C-199/92, *Hüls*, præmis 167, Domstolens dom af 8. juli 1999 i sag C-49/92 P, *Anic Participazioni*, præmis 124, Retten i Første Instans' dom af 20. marts 2002 i sag T-9/99, *Rørkartel*, præmis 212-218, og Domstolens dom af 4. juni 2009 i sag C-8/08, *T-Mobile Nederlands BV m.fl.*, præmis 58-61.

⁶² Jf. f.eks. mail fra [NAVN] (De Danske Skovdyrkerforeninger) til [NAVN] (Handelsudvalget) den 16. november 2006. Det fremgår bl.a. af mailen: "...Bøg – i dag er prisen steget [TAL] kr. på rødmarvskævler til [TAL],- Der er mangel på træ – jeg tror at prisen kommer under pres. OPAD!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!..."

⁶³ Jf. f.eks. [NAVN] (HedeDanmark) håndskrevne noter fra mødet i Handelsudvalget den 16. november 2006. Det fremgår bl.a. heraf: "...[NAVN] [Danske Skoves Handelskontor]: Gran [TAL]...? [TAL]... langtø [TAL]... emb [TAL]... cell træ:... Nye priser fra jan

163. Informationsudvekslingen har med andre ord omfattet detaljerede og fortrolige oplysninger, der løbende har været udvekslet igennem længere tid, og som har vedrørt også fremtidige forventninger til markedet. Informationsudvekslingen har endvidere været karakteriseret ved at være sket mellem konkurrenter på markedet og kun til fordel for disse.

164. Som følge af informationsudvekslingens karakter, og den tidsperiode inden for hvilken informationerne er udvekslet, er der således meget, der taler for, at deltagerne i Handelsudvalget har kunnet inddrage hinandens adfærd i den enkelte deltagers beslutningsproces og således har kunnet handle *afhængigt* af hinandens adfærd.

165. Dette gælder også, selv om flere af de udvekslede informationer måtte antages at vedrøre udenlandske priser, der kan fremskaffes gennem markedet. Informationsudvekslingen har således haft et omfang og en karakter, der har gjort det betydeligt lettere for de enkelte deltagere i Handelsudvalget at få et samlet indblik i deres konkurrenters aktuelle og forventede adfærd. Der henvises i den forbindelse bl.a. til, at Handelsudvalgets deltagere – på baggrund af oplysninger om udenlandske priser – kan foretage ”*konsekvensudregninger*” af, hvad ”*markedsprisen i Danmark ikke bør ligge under*”.⁶⁴ Der henvises endvidere til, at informationsudvekslingen som nævnt har vedrørt fremtidige forhold i form af forventninger til priserne.

166. Det fremgår *for det andet* af dokumenterne fra Konkurrencestyrelsens kontrolundersøgelse, at deltagerne i Handelsudvalget faktisk benyttede informationsudvekslingen til at vurdere deres egen politik på markedet.⁶⁵ Dansk Skovforening har da også over for SØK anført, at ”*øget viden og deraf følgende forhandlingsstyrke hos skovejere naturligt vil medvirke til at udligne ubegrundede prisforskelle mellem det danske og udenlandske marked*”.⁶⁶ Dette understøtter, at deltagerne i Handelsudvalget netop har ageret under hensyntagen til den udvekslede information.

167. Der gælder *for det tredje* efter praksis en formodning for, at informationsudvekslingen har haft betydning for Handelsudvalgets deltageres adfærd på markedet. Der er således en formodning for – med forbehold for det

---

+ [TAL]kr/m3... [NAVN] [[NAVN], HedeDanmark]: [TAL]>[TAL] kr/m3 for tømmer fremover...”. Jf. f.eks. udkast til mødereferat fra møde i Handelsudvalget den 18. september 2006. Det fremgår bl.a. heraf, at: ”... *Det blev fra flere omkring bordet vurderet at prisen for efteråret nu var låst fast, men, at korttømmeret efter nytår med stor sandsynlighed ville kunne afregnes i Danmark til priser i omegnen af [TAL] kr/m3 (til skovejere, ved vej)...*”

⁶⁴ Jf. Dansk Skovforenings brev af 11. juli 2007, side 17.

⁶⁵ Jf. f. eks. mail fra [NAVN] (Skov- og Naturstyrelsen) til [NAVN] (Skov- og Naturstyrelsen) den 20. april 2006. I mailen omtaler [NAVN] en mail han har modtaget fra [FORENING]. Det fremgår bl.a.: ”... *Bemærk anbefalingen fra skovdyrkerforeningen med priser på nåletræ på [TAL] kr./rm ex moms! Så skal vi måske sætte målet lidt højere end vi drøftede?...*”

⁶⁶ Jf. Dansk Skovforeningsbrev af 11. juni 2007, side 3.

modbevis, som det påhviler deltagerne i Handelsudvalget at føre – at parterne ved fastlæggelsen af hver deltagers adfærd på markedet ikke har kunnet undgå direkte eller indirekte at tage hensyn til de oplysninger, som de løbende fik fra de andre deltagere. Dette gælder så meget desto mere, når udvekslingen af oplysningerne har fundet sted regelmæssigt, over en lang periode og vedrører detaljerede samt fremtidige forhold, således som det har været tilfældet i nærværende sag.

168. Det er derfor udgangspunktet – medmindre andet bevises af parterne – at deltagerne i Handelsudvalget har taget hensyn til de oplysninger, som de løbende har fået fra de andre deltagere i udvalget, og dermed ikke har handlet uafhængigt af hinanden. Parterne har ikke på det foreliggende grundlag ført et sådan tilstrækkeligt modbevis, idet de ikke har godtgjort, at informationsudvekslingen skete med et andet formål end netop at tage hensyn til de udvekslede oplysninger.

169. Konkurrencestyrelsen finder på den baggrund samlet, at det er overvejende sandsynligt, at informationsudvekslingen udgjorde en samordnet praksis i konkurrencelovens § 6, stk. 1's og Traktatens artikel 81's forstand.

170. Dansk Skovforening har heroverfor bl.a. anført, at der ikke har *”været en fælles vilje hos Handelsudvalgets deltagere til at samordne skovejernes adfærd med henblik på at hæve priserne i forhold til aftagerne. Der foreligger derfor ikke en overtrædelse af konkurrencelovens § 6. Ikke blot har deltagernes tilkendegivelser været vage og uforpligtende og uden forventning om, at de ville blive fulgt af aktørerne, men mødedeltagernes interesser er heller ikke samstemmende. Danske Skoves Handelskontor og HedeDanmark har som handelsselskaber således en væsentlig interesse i at høste en høj mellemlandfortjeneste, dvs. at skovejerne – som følge af uvidenhed – sælger træ billigt til dem.”*⁶⁷

171. Dansk Skovforening har endvidere anført, at der *”træffes ingen aftaler om fremtidige priser, ligesom der heller ikke gives udtryk for nogen fælles vilje til at optræde på markedet på en bestemt måde eller nogen forventning om en sådan optræden. Handelsudvalgets møder er derfor ikke udtryk for nogen aftaler i strid med konkurrencelovens § 6.”*⁶⁸

172. Til brug for nærværende sag kan den endelig vurdering af, om der har foreligget en samordnet praksis mellem deltagerne i Handelsudvalget imidlertid lades stå åben. Det skyldes, at de konkurrenceretlige betænkigheder ved informationsudvekslingen bliver løst ved parternes tilsagn. Det ses derfor at være unødvendigt, at parterne i sagen f.eks. anvender ressourcer på at tilvejebringe et tilstrækkeligt bevis for, at informationsudvekslingen ikke har haft betydning for deres adfærd på markedet, eller at Konkur-

⁶⁷ Dansk Skovforenings brev af 11. juli 2007, side 3.

⁶⁸ Dansk Skovforenings brev af 11. juli 2007, side 10.

rencestyrelsen efterfølgende skal anvende ressourcer på at forholde sig til en sådan supplerende argumentation.

4.3.3 Havde deltagerne i Handelsudvalgets samordnede praksis til formål eller følge at begrænse konkurrencen?

173. En samordnet praksis omfattes kun af forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, og Traktatens artikel 81, stk. 1, hvis den direkte eller indirekte enten har til formål eller til følge at *begrænse konkurrencen*. Vurderingen heraf er nødvendigvis ikke den samme som vurderingen af, om en informationsudveksling har til formål eller følge at *påvirke en konkurrents markedsadfærd*, sml. ovenfor vedrørende begrebet samordnet praksis.

174. Der skal ved vurderingen af, om en samordnet praksis har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen, særligt tages hensyn til den økonomiske sammenhæng, som de pågældende virksomheder opererer i, de varer og tjenesteydelser, som den samordnede praksis omhandler, samt til, hvorledes det pågældende marked er opbygget og reelt fungerer.⁶⁹

175. Når eksistensen af en samordnet praksis omfattes af konkurrencelovens § 6 og Traktatens artikel 81 er fastslået, og det kan konstateres, at den samordnede praksis forfølger et konkurrencebegrænsende formål, er det ikke nødvendigt at foretage en vurdering af dennes konkurrencebegrænsende virkninger.⁷⁰

176. Det vil *som det klare udgangspunkt* være forbudt for konkurrenter at udveksle oplysninger om centrale konkurrenceparametre som f.eks. priser, rabatter, mængder og omkostninger. Det skyldes, at konkurrenter som følge af en sådan informationsudveksling ikke handler uafhængigt af hinanden, men erstatter konkurrencens risici med et konkurrencebegrænsende samarbejde.

177. Udgangspunktet er derfor, at informationsudvekslingen i nærværende sag som følge af sin karakter har til formål at begrænse konkurrencen. Det skyldes bl.a., at den detaljerede, vedvarende og horisontale informationsudveksling mellem konkurrenter vedrører fremadrettede priser, sml. også Kommissionens meddelelse om retningslinjer for anvendelsen af Traktatens artikel 81, stk. 3:

”En ikke-udtømmende vejledning i, hvad der forstås ved konkurrencebegrænsende formål, findes i Kommissionens gruppefritagelsesforord-

⁶⁹ Sml. Retten i Første Instans' dom af 18. september 2001 i sag T-112/99, *Métropole télévision (M6)*, præmis 76, og Retten i Første Instans' dom af 2. maj 2006 i sag T-328/03, *O2 (Germany)*, præmis 66-67.

⁷⁰ Sml. f.eks. Retten i Første Instans' dom af 9. juli 2003 i sag T-224/00, *Archer Daniels Midland*, præmis 142, samt punkt 20 og 24 i Kommissionens retningslinjer for anvendelsen af artikel 81, stk. 3, EU-Tidende nr. C 101 af 27/04/2004, side 97-118.

ninger, retningslinjer og meddelelser. Konkurrencebegrænsninger, som er sortlistet i gruppefritagelsesforordninger, eller som betegnes som alvorlige eller hardcore konkurrencebegrænsninger i retningslinjer og meddelelser, anses normalt af Kommissionen for at have et konkurrencebegrænsende formål. For horisontale aftalers vedkommende omfatter konkurrencebegrænsende formål bl.a. prisaftaler, begrænsning af produktionen og markeds- og kundedeling.⁷¹ (Konkurrencestyrelsens understregning)

178. Det fremgår af de dokumenter, som Konkurrencestyrelsens indhentede på kontrolundersøgelserne hos deltagerne i Handelsudvalget, at informationsudvekslingen umiddelbart skete med det formål at løfte priserne i Danmark. Det fremgår således bl.a. af de indhentede dokumenter, at (i) informationsudvekslingen var *"en del af grundlaget for, at det danske nåletræsmarked løfter sig"*,⁷² og at (ii) informationsudvekslingen skulle være med til, at deltagerne i Handelsudvalget kunne *"få stukket trynen ned i bøgemarkedet og få det møflet opad"*.⁷³ Herudover fremgår det, at informationsudvekslingen i et konkret tilfælde skete med det formål at inddrage oplysningerne i en aktørs forestående prissætning.⁷⁴

179. Dansk Skovforening har endvidere oplyst, at informationsudvekslingen *"naturligt vil medvirke til at udligne ubegrundede prisforskelle mellem det danske marked og udenlandske marked"*.⁷⁵ Parterne finder således selv, at informationsudvekslingen "naturligt" kunne påvirke prisniveauet på det danske marked i opadgående retning.

180. Informationsudvekslingen er endelig gået videre end de rammer, som Konkurrencerådet og Konkurrenceankenævnet tidligere har afstukket for at sikre en tilstrækkelig effektiv konkurrence på markedet for råtræ. Det skyldes, at informationsudvekslingen har vedrørt både (i) aktuelle (hvilket i nærværende sag vil sige mindre end 4-8 uger gamle) og fremtidige danske priser samt (ii) aktuelle og fremtidige udenlandske priser, der har kunnet danne baggrund for en nem *"konsekvensudregning"* til aktuelle og fremtidige danske priser. Konkurrencemyndighederne har således tidligere vurderet, at informationsudveksling, der svarer til informationsudvekslingen i nærværende sag, går videre end det tilladte efter konkurrencelovens § 6, og der-

⁷¹ Jf. Punkt 23 i Kommissionens retningslinjer for anvendelsen af artikel 81, stk. 3, EU-Tidende nr. C 101 af 27/04/2004, side 97-118.

⁷² Jf. e-mails af 22. december 2006 fra [NAVN] (Handelsudvalget) til [NAVN] (Dansk Skovforening) med kopi til bl.a. [NAVN] (Handelsudvalget).

⁷³ Jf. e-mails af 22. december 2006 fra [NAVN] (Handelsudvalget) til [NAVN] (Dansk Skovforening) med kopi til bl.a. [NAVN] (Handelsudvalget).

⁷⁴ Jf. e-mail fra [NAVN] (Skov- og Naturstyrelsen) af 23. august 2006 kl. 11.31 til [NAVN] (Handelsudvalget). Det fremgår bl.a. af e-mailen: *"... Vi er ved at revidere vores detail-salgspriser på brænde, har du nogle niveauer som vi evt. bør tage hensyn til?"*

⁷⁵ Dansk Skovforenings brev af 11. juni 2007, s. 3.

med implicit vurderet, at sådan informationsudveksling har til formål eller følge at begrænse konkurrencen mærkbart.

181. Konkurrencestyrelsen finder på den baggrund, at det er overvejende sandsynligt, at informationsudvekslingen havde til formål at begrænse konkurrencen i konkurrencelovens § 6, stk. 1's og Traktatens artikel 81's forstand.

182. Herudover vil det være relevant at vurdere formålet med og virkningerne af en informationsudveksling i lyset af de økonomiske og retlige forhold på det relevante marked. Det skyldes, at en aftale eller informationsudveksling om priser i visse særlige tilfælde ikke behøver at begrænse konkurrencen på markedet, herunder ved at forbedre effektiviteten. Helt særegne markedsforhold er således bl.a. baggrunden for, at konkurrencemyndighederne i enkelte tilfælde kan fritage aftaler mellem konkurrenter om f.eks. minimums- og maksimumspriser, at konkurrencemyndighederne i særlige tilfælde kan acceptere prisportaler (f.eks. www.pengepriser.dk), og at det i særlige tilfælde accepteres, at der anvendes prisnoteringer (f.eks. landsbrugs- og fiskenoteringer).

183. Konkurrenceankenævnet tiltrådte f.eks. i sagen om *Dansk Total Distribution*,⁷⁶ at det ikke udgjorde en overtrædelse af konkurrencelovens § 6, stk. 1, at foreningens vedtægter indeholdt bestemmelser om *vejledende maksimalpriser*. Dansk Total Distribution var en forening af medlemmer, som forestod distribution af adresseløse forsendelser i hvert deres lokalområde, og som samtidig – i kraft af foreningssamvirket – agerede på markedet for landsomfattende distribution af adresseløse forsendelser. Ankenævnet lagde i afgørelse bl.a. vægt på:

”... *forholdene på markedet for landsomfattende distribution af adresseløse forsendelser og nødvendigheden af et samarbejde mellem lokale distributører som grundlag for deres mulighed for at agere på dette marked sammenholdt med foreningens relativt svage position over for konkurrencepres og karakteren af de indbyrdes bindinger.*” (Konkurrencestyrelsens understregning)

184. En prisaftale, som har til formål at begrænse konkurrencen, kan endvidere i særlige tilfælde være tilladt, fordi betingelserne i konkurrencelovens § 8 og Traktatens artikel 81, stk. 3, er opfyldt. Helt særegne markedsforhold og effektivitetsgevinster har bl.a. været baggrunden for, at konkurrencemyndighederne i enkelte tilfælde har fritaget aftaler mellem konkurrenter

---

⁷⁶ Jf. Konkurrenceankenævnets kendelse af 3. februar 2004, *Forbruger-Kontakt a-s mod Konkurrencerådet*. Se også Konkurrenceankenævnets kendelse af 17. maj 2001, *Interflora-Danmark mod Konkurrencerådet*.

om f.eks. minimums- og maksimumspriser, eller markeds- og kundedeling.⁷⁷

185. I *GSK-sagen*,⁷⁸ som omhandlede aftaler om begrænsning af parallelhandlen af lægemidler, fandt Domstolen, at aftaler som forbød eller begrænsede denne handel, i princippet skulle anses for at have et konkurrencebegrænsende formål. Vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt denne aftale kunne fritages efter Traktatens artikel 81, stk. 3, anførte Domstolen, at:

”undersøgelsen af en aftale for at afgøre, om denne bidrager til at forbedre produktionen eller fordelingen af varerne eller til at fremme den tekniske eller økonomiske udvikling, og om nævnte aftale kan skabe mærkbare objektive fordele, skal foretages i betragtning af de faktiske omstændigheder og beviser, der er fremlagt som led i en anmodning om fritagelse i henhold til artikel 81, stk. 3, EF.

En sådan undersøgelse kan nødvendiggøre, at der tages hensyn til kendetegnene og de eventuelle særegenheder ved den af aftalen berørte sektor, såfremt disse kendetegn og særegenheder er afgørende for resultatet af undersøgelsen. Det skal tilføjes, at en sådan hensyntagen ikke betyder, at bevisbyrden vendes, men blot sikrer, at undersøgelsen af anmodningen om fritagelse foretages i betragtning af de passende faktiske argumenter og beviser, ansøgeren har forelagt.”⁷⁹

186. Skov- og Naturstyrelsen har anført, at styrelsens deltagelse i Handelsudvalget og den informationsudveksling, der har fundet sted i udvalget og mellem medlemmerne indbyrdes, skal ses i lyset af Skov- og Naturstyrelsens særlige rolle og særlige forpligtelser i medfør af stormfaldsloven og de tidligere års finanslove. Skov- og Naturstyrelsen finder med henvisning hertil, at styrelsen med sin deltagelse i Handelsudvalget ikke har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen, men har forsøgt at varetage de særlige forpligtelser, som lovgiver har tiltænkt Skov- og Naturstyrelsen.⁸⁰

187. Skov- og Naturstyrelsen har endvidere anført, at der i mange andre lande findes forskellige tiltag, der giver råtræsudbyderne mulighed for at udveksle priser på råtræ. Eksempelvis har statsskovbruget i flere tyske ”lænder” – efter Skov- og Naturstyrelsens oplysninger – en af myndighederne konkurrenceretslig godkendt rolle overfor de mindre skovbrug, hvilket bl.a. indebærer, at statsskovbruget i vidt omfang forestår driften af mindre private skove, herunder råtræssalget. Skov- og Naturstyrelsen anfører, at formålet er at sikre råtræsmobiliseringen med de opsplittede ejerskaber, og sagen har

⁷⁷ Sml. Konkurrencestyrelsens Konkurrenceredegørelse 2007, kapitel 5, side 137 og 143.

⁷⁸ Jf. Domstolens dom af 6. oktober 2009 i de forenede sager C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P og C-519/06 P, *GSK*.

⁷⁹ Jf. Domstolens dom af 6. oktober 2009 i de forenede sager C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P og C-519/06 P, *GSK*, præmis 102-103.

⁸⁰ Skov- og Naturstyrelsens brev af 17. april 2007.

netop været båret af træindustrien interesser heri. Salgspriser aftales ved forhandlinger mellem statsskovbruget og de private træindustrier og offentliggøres umiddelbart efter endt forhandling. Endvidere afholdes der i Tyskland råtræsauktioner. Umiddelbart efter hver auktion offentliggøres salgspriser fordelt på træsort, kvalitet og dimension. Skov- og Naturstyrelsen oplyser, at tilsvarende tiltag findes i flere andre skovproducerende lande, herunder Polen, Frankrig, Finland samt de Baltiske lande.

188. *Dansk Skovforening* har anført,⁸¹ at informationsudvekslingen i Handelsudvalgets regi ikke har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen, og at udvekslingen i øvrigt – på nær to mindre forhold – er sket i overensstemmelse med retningslinjerne i Konkurrencerådets og Konkurrenceankenævnets tidligere afgørelser.

189. *Dansk Skovforening* henviser til, at markedet for råtræ har en meget speciel struktur med en meget betydelig ubalance i forhandlingsstyrke og viden mellem på den ene side nogle få store købere med meget betydelig markedsviden og ressourcer og på den anden side et stort antal mindre skovbrug, der kun har en begrænset viden om markedet. Den meget specielle struktur på markedet for råtræ medfører efter *Dansk Skovforenings* opfattelse, at markedet ikke fungerer effektivt. Den asymmetriske viden og behovet om markedets reaktioner findes at blive udnyttet af aftagerne af råtræ til skade for skovejerne uden at fremme effektiviteten i den danske træindustri. Samtidig findes den manglende åbenhed om priser, skovning, transport og, hvor hugst skal finde sted, at hindre en optimering af den danske træindustri.

190. *Dansk Skovforening* anfører endvidere, at træmarkedet er meget atypisk i forhold til de markeder, som konkurrencereglerne normalt anvendes på. Hvis der ikke tages hensyn til de særlige markedsforhold, som er gældende på skovområdet, vil konkurrencereglerne efter *Dansk Skovforenings* opfattelse reelt fastholde en konkurrencehæmmende struktur i strid med formålet bag reglerne.

191. *Dansk Skovforening* finder endvidere, at Konkurrencerådet, Konkurrenceankenævnet, Kommissionen samt uvildige eksperter har anerkendt, at de særlige markedsmæssige strukturer på markedet med mange små skovejere og en stærkt koncentreret aftagerside virker hæmmende på konkurrencen og gør det nødvendigt at iværksætte foranstaltninger for at hjælpe den frie konkurrence på vej.

192. *Dansk Skovforening* henviser til Konkurrencerådets og Konkurrenceankenævnets tidligere afgørelser, jf. afsnit 3.5 (punkt 73-81). *Dansk Skov-*

---

⁸¹ Jf. i det hele *Dansk Skovforenings* brev af 11. juli 2007.

forening henviser endvidere til en sag for Kommissionen vedrørende det finske træmarked,⁸² hvor Kommissionen bl.a. anførte, at markedet havde:

”en ganske særegen struktur, idet det er præget af stor uligevægt mellem udbydere og aftagere – aftagerne har en langt bedre forhandlingsposition end udbyderne og råder over langt flere oplysninger. På udbydersiden findes der flere hundrede tusinde små skovejere, der ikke særlig ofte (normalt kun hvert tredje til femte år) sælger træ, oftest som biindtægt. På aftagersiden er der typisk tale om nogle få store træindustrivirksomheder med professionelle indkøbsorganisationer. ... I betragtning af denne særlige situation inden for den finske skovbrugssektor og med henblik på at imødekomme målsætningen om at skabe og opretholde tillid hos skovejerne, således at råvareforsyningen sikres, har man udviklet en ordning, der giver mulighed for et vist samarbejde mellem skovejerne.” (Konkurrencestyrelsens understregning)

193. Sagen drejede sig om en anmeldt rammeaftale mellem to brancheforeninger på henholdsvis udbyder- og aftagersiden. Aftalen indeholdt overordnede principper for aftagernes individuelle forhandlinger med et ad hoc-udvalg, som repræsenterede skovejerne. Det fremgik bl.a. af rammeaftalen, at parternes *”enedes om at forbedre adgangen til uafhængige prisoplysninger om forskellige træsorter for derved at skabe bedre gennemsigtighed og gøre det lettere for udbyderne at træffe beslutninger”* (Konkurrencestyrelsens understregning). Kommissionen indstillede til, at den anmeldte aftale kunne godkendes; men der blev aldrig – af uvisse årsager – truffet endelig afgørelse i sagen.

194. Dansk Skovforening henviser endvidere til en rapport⁸³ fra 2007 om den danske nåletræssektor, hvor det anføres, at der kan skabes en merindtjening for stort set samtlige aktører i nåletræssektoren, hvis træforsyningskæden optimeres. For at opnå denne merindtjening *”skal der i betydelig grad udveksles information imellem parterne i supply chainen.”*⁸⁴ Rapporten fastslår endvidere, at det er en nødvendighed for optimering af nåletræssektoren, at der er *”åbenhed om priser på samme måde som det gælder for andre primærprodukter. Det gælder f.eks. indenfor landsbrugsnoteringer, fiskeno- teringer mm., hvor de åbne priser påvirker udbydernes handlingsmønstre og købernes villighed til at sætte priserne.”*⁸⁵

⁸² Jf. sag IV/35.467 m.fl., Finsk tømmer, EF-Tidende C 317/34, 1996.

⁸³ Jf. Supply chain analyse af den danske nåletræssektor af 16. marts 2007, Professor dr. Herbert Kotzab og Associate Professor Troels Troelsen.

⁸⁴ Jf. side 4 i Supply chain analyse af den danske nåletræssektor af 16. marts 2007, Professor dr. Herbert Kotzab og Associate Professor Troels Troelsen.

⁸⁵ Jf. side 41 i Supply chain analyse af den danske nåletræssektor af 16. marts 2007, Professor dr. Herbert Kotzab og Associate Professor Troels Troelsen.

195. Dansk Skovforening anfører endelig, at Konkurrencestyrelsen ikke har dokumenteret skadelige virkninger på konkurrencen, der er knyttet til Handelsudvalgets informationsudveksling.

196. Konkurrencestyrelsen finder som nævnt, at det er overvejende sandsynligt, at informationsudvekslingen har haft til formål at begrænse konkurrencen. Konkurrencestyrelsen lægger herved særligt vægt på, at informationsudvekslingen har vedrørt aktuelle og forventede priser, at informationsudvekslingen er sket med henblik på at øge prisniveauet i Danmark for udbudt råtræ, at informationsudvekslingen er gået videre end de rammer, som konkurrencemyndighederne tidligere har opstillet for lovlig informationsudveksling, og at det kun undtagelsesvist i helt særegne tilfælde – men med en formodning imod sig – er lovligt at udveksle oplysninger om priser.

197. Til brug for nærværende sag kan den endelige vurdering af, om informationsudvekslingen har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen imidlertid lades stå åben. Det skyldes, at de konkurrenceretlige betæneligheder ved informationsudvekslingen bliver løst ved parternes tilfald.

4.3.3 Forelå der en mærkbar konkurrencebegrænsning?

198. Det er som udgangspunkt en betingelse for at anvende forbuddet i konkurrencelovens § 6 og Traktatens artikel 81, at konkurrencebegrænsningen er *mærkbar*. Hvorvidt en konkurrencebegrænsning er mærkbar, beror dels på en kvantitativ og en kvalitativ vurdering. Den kvantitative mærkbarhedskrav afhænger af virksomhedernes omsætning og/eller markedsandele og følger af konkurrencelovens § 7 og Kommissionens bagatelmeddelelse.⁸⁶

199. Den kvalitative mærkbarhed vil bl.a. afhænge af konkurrencebegrænsningens art, herunder om samarbejdet efter sin karakter har til formål at begrænse konkurrencen, det pågældende markeds særlige kendetegn, om samarbejdet har en særlig stilling på en del af markedet⁸⁷, adgangsbarrierer til markedet mv.

200. En alvorlig konkurrencebegrænsning vil være mere egnet til at påvirke konkurrencen mærkbart end en mindre grov overtrædelse. Ved alvorlige konkurrencebegrænsninger gælder der således en generel formodning for mærkbarhed. Der henvises i den forbindelse til, at visse typer af aftaler med alvorlige konkurrencebegrænsninger, herunder horisontale aftaler om prisfastsættelse, udtrykkeligt falder uden for kategorien af aftaler af ringe

⁸⁶ Kommissionens meddelelse om aftaler om ringe betydning, der ikke indebærer en mærkbar begrænsning af konkurrencen i henhold til traktatens artikel 81, stk. 1, i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab (bagatelaftaler) (2001/C 368/07).

⁸⁷ Jf. Konkurrenceankenævnets kendelse af 2. oktober 2007, *Møns Bank m.fl.*

betydning, der ikke indebærer en mærkbar begrænsning af konkurrencen i henhold til Traktatens artikel 81, stk. 1 (bagatelaftaler).⁸⁸

201. Det bemærkes, at informationsudvekslingen i Handelsudvalget og mellem Handelsudvalgets deltagere har fundet sted mellem en række centrale udbydere af råtræ i Danmark. Såfremt det relevante geografiske marked afgrænses til et dansk marked for råtræ, vil informationsudvekslingen således have fundet sted mellem repræsentanter for de centrale udbydere af råtræ på hele det relevante geografiske marked. Informationsudvekslingen mellem Handelsudvalgt medlemmer vil på den baggrund kunne påvirke konkurrencen på hele det relevante geografiske marked i et betydeligt omfang. Informationsudvekslingen vil derfor kunne være egnet til at begrænse konkurrencen mærkbart.

202. Selv hvis det relevante geografiske marked afgrænses til Fællesskabet, vil informationsudvekslingen kunne være egnet til at påvirke konkurrencen i en hel medlemsstat (Danmark) og dermed kunne være egnet til at begrænse konkurrencen mærkbart i konkurrencelovens § 6's og Traktatens artikel 81's forstand. Endvidere indikerer det forhold, at informationsudvekslingen måtte have til formål at begrænse konkurrencen, at mærkbarhedskravet vil være opfyldt, også selv om markedet kan afgrænses til Fællesskabet.⁸⁹

203. Konkurrencestyrelsen finder således samlet, at der er meget, der taler for, at informationsudvekslingen – hvis denne antages at udgøre en samordnet praksis som har til formål eller følge at begrænse konkurrencen – også vil opfylde kravet om mærkbarhed.

204. Til brug for nærværende sag kan den endelig vurdering af, om informationsudvekslingen har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen *mærkbart* imidlertid lades stå åben. Det skyldes at de konkurrenceretlige betænkeligheder ved informationsudvekslingen løses ved parternes tilsagn.

---

⁸⁸Jf. punkt 18 i Kommissionens meddelelse om retningslinjer for anvendelsen af EF-Traktatens artikel 81 på horisontale samarbejdsaftaler, EF-Tidende nr. C 3 af 6. januar 2001, side 2-30.

⁸⁹Sml. Kommissionens beslutning af 24. juni 2004 i sag COMP/38.549, *Ordre des Architectes*, hvor det i punkt 93, anføres "... if the Commission can prove that the Association committed an infringement whose object was to restrict competition within the common market and which was by its nature liable to affect trade between Member States, it is not required to define the market."

4.5. Bagatelgrænsen i konkurrencelovens § 7 / Kommissionens bagatelmeddelelse

205. Det følger af konkurrencelovens § 7, stk. 1, og Kommissionens bagatelmeddelelse,⁹⁰ at visse konkurrencebegrænsende aftaler er undtaget fra forbudet i § 6 og art. 81, hvis de deltagende virksomheder har en mindre omsætning og/eller markedsandel.

206. Det fremgår imidlertid af Konkurrencelovens § 7, stk. 2, nr. 1, at undtagelsen fra forbuddet i konkurrencelovens § 6 ikke gælder, hvor virksomhederne eller sammenslutningen af virksomheder aftaler, samordner eller vedtager priser, avancer mv. for salget eller videresalget af varer eller tjenesteydelser. Aftaler om samordning af priser er således ikke omfattet af undtagelsen i § 7, stk. 1.

207. Endvidere fremgår det af Kommissionens bagatelmeddelelse, at det er Kommissionens opfattelse, at aftaler mellem små og mellemstore virksomheder sjældent vil kunne påvirke samhandelen mellem medlemsstater. Aftaler mellem disse virksomheder er derfor som udgangspunkt helt undtaget forbuddet i Traktatens artikel 81, stk. 1. Små og mellemstore virksomheder er defineret som virksomheder, som har færre end 250 ansatte og som har enten en årlig omsætning, der ikke overstiger 40 millioner euro, eller en årlig samlet balance, der ikke overstiger 27 millioner euro. Det bemærkes, at flere af deltagerne i Handelsudvalget har omsætninger, der overstiger 40 millioner euro, jf. afsnit 3.2 (punkt 25-48).

208. Det skal endvidere bemærkes, at reglerne i Kommissionens bagatelmeddelelse ikke finder anvendelse på alvorlige overtrædelser af forbuddet mod konkurrencebegrænsende aftaler. Denne type konkurrencebegrænsninger er som udgangspunkt egnede til at have mærkbare virkninger, uanset parternes markedsandele.⁹¹ Det fremgår således af Kommissionens bagatelmeddelelse, artikel 11, at bagatelreglerne bl.a. ikke gælder for aftaler der direkte eller indirekte har til formål at fastsætte priser for salg af produkter til tredjemand.

209. Hvis informationsudvekslingen i Handelsudvalget således antages at udgøre en samordnet praksis, som har til formål at begrænse konkurrencen, vil informationsudvekslingen ikke være undtaget fra forbuddet i art. 81 efter retningslinjerne i Kommissionens bagatelmeddelelse.

---

⁹⁰ Kommissionens meddelelse om aftaler om ringe betydning, der ikke indebærer en mærkbar begrænsning af konkurrencen i henhold til traktatens artikel 81, stk. 1, i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab (bagatelaftaler) (2001/C 368/07).

⁹¹ Jf. dog minimumsgrænsen for mærkbarhed for så vidt angår små og mellemstore virksomheder i Kommissionens bagatelmeddelelse artikel 3 og NAAT-reglen i samhandelspåvirkningsmeddelelsens punkt 52.

5. Parternes tilsagn

210. Deltagerne i Handelsudvalget har efter drøftelser med Konkurrencestyrelsen afgivet en række tilsagn for at imødekomme de betænkeligheder, som Konkurrencestyrelsen har påpeget. Tilsagnene er afgivet, selv om deltagerne i Handelsudvalget ikke finder, at de har tilsidesat konkurrencelovgivningen.

211. *Skov- og Naturstyrelsen* har anført, at de relevante konkurrenceretlige vurderinger i sagen efter deres opfattelse er vanskeliggjort af de forpligtelser, som er pålagt Skov- og Naturstyrelsen i henhold til eksempelvis anmærkningerne til finanslovene gennem flere år, stormfaldslovgivningen under Økonomi- og Erhvervsministeriet og Skov- og Naturstyrelsens myndighedsudøvelse efter skovlovgivningen. Skov- og Naturstyrelsen tilsagn er således betingede af, at de kommer til at indgå i en afgørelse, der efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse, giver et retvisende billede af Skov- og Naturstyrelsen rolle på råtræsmarkedet.⁹²

212. *Dansk Skovforening* har anført, at de af ressourcemæssige årsager er indstillet på at afslutte sagen ved afgivelse af tilsagn. Dansk Skovforenings tilsagn er dog betingede af, at sagsfremstillingen ikke indeholder en konstatering af en overtrædelse, at tilsagnsløsningen ikke svækker Skovforeningens muligheder for – indenfor rammerne af Traktatens artikel 81 og konkurrenceloven – at bidrage til en virksom konkurrence ved, at skovejerne får et vidensniveau, der gør dem i stand til at forhandle salgspriser på et informeret grundlag samt, at tilsagnsløsningen giver klare og administrerbare retningslinjer for, hvordan Skovforeningen fremtidige arbejde skal foregå.⁹³

213. Der er afgivet to sæt tilsagn. Det ene sæt tilsagn (tilsagn A) er afgivet af Skov- og Naturstyrelsen, som i medfør af stormfaldsloven og de årlige finanslove er tillagt en række opgaver i relation til skovbrugserhvervet, som det har været nødvendigt at tage højde for i tilsagnene. Det andet sæt tilsagn (tilsagn B) er afgivet af Dansk Skovforening, HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor og De Danske Skovdyrkerforeninger.

214. Tilsagnene retter sig mod den horisontale informationsudveksling, som har fundet sted i Handelsudvalgets regi. Tilsagnene retter sig derimod ikke imod den vertikale udveksling af information, som måtte finde sted mellem de enkelte foreninger og deres medlemmer. Den vertikale information – samt anden adfærd, der ikke er nævnt i tilsagnene – skal fortsat vurderes konkret efter konkurrencelovens § 6, stk. 1, og EF-traktatens artikel 81.

215. Tilsagnene vurderes samlet nedenfor i afsnit 5.1. For at kunne sondre nemt mellem de to sæt tilsagn benævnes Dansk Skovforening, HedeDan-

⁹² Skov- og Naturstyrelsens brev af 17. april 2007.

⁹³ Dansk Skovforenings brev af 25. juni 2009.

mark, Danske Skoves Handelskontor og De Danske Skovdyrkerforeninger under ét som ”Parterne”, mens Skov- og Naturstyrelsen benævnes som ”Skov- og Naturstyrelsen” eller ”styrelsen”.

5.1 Vurdering af tilsagn

A 1./B 1. Indledning

216. Skov- og Naturstyrelsen og Parterne har som nævnt afgivet tilsagn under den forudsætning, at Konkurrencerådet afslutter sagen uden en konstatering af en overtrædelse og uden at opstille andre vilkår end, at tilsagnet gøres bindende, jf. konkurrencelovens § 16a, stk. 1.

A 2./B 2. Definition

217. Efter tilsagnene skal der ved ”Konkurrenter” forstås danske og udenlandske råtræsvirksomheder, som agerer *i samme omsætningsled* som Parterne eller Skov- og Naturstyrelsen samt brancheorganisationer med videre, der organiserer sådanne virksomheder.

218. Den samme virksomhed kan i én forbindelse være Konkurrent og i en anden forbindelse være samarbejdspartner. Skov- og Naturstyrelsen er eksempelvis umiddelbart konkurrent til Danske Skoves Handelskontor. Skov- og Naturstyrelsen indgår imidlertid efter det oplyste også i lovlige samarbejdsaftaler med Danske Skoves Handelskontor, hvor Skov- og Naturstyrelsen og Danske Skoves Handelskontor ikke er aktuelle eller potentielle konkurrenter, og således agerer i forskellige omsætningsled.

219. I ovennævnte tilfælde vil Skov- og Naturstyrelsen og Danske Skoves Handelskontor ikke være ”Konkurrenter” i tilsagnenes forstand. Skov- og Naturstyrelsen og Danske Skoves Handelskontor vil derfor i disse tilfælde lovligt kunne udveksle information, så længe konkurrencelovens § 6 og Traktatens artikel 81 ikke overtrædes.

A 3.1./B 3.1. Oplysninger om priser, rabatter mv.

220. Skov- og Naturstyrelsen og Parterne har afgivet lidt forskellige tilsagn vedrørende adgangen til at oplyse om priser, rabatter mv. Skov- og Naturstyrelsens tilsagn lyder:

”Skov- og Naturstyrelsen afstår fra at indhente, afgive, videregive og drøfte priser, rabatter mv. og andre fortrolige oplysninger med Konkurrenter, i det omfang oplysningerne er egnede til at indgå i Skov- og Naturstyrelsens eller Konkurrenternes fastsættelse af priser eller andre væsentlige konkurrencevilkår vedrørende råtræ. Skov- og Naturstyrelsen afstår også fra at afgive og videregive oplysninger til andre end statistikmyndigheder til brug for prisstatistik eller lignen-”

de, medmindre Konkurrencerådet – efter afgivelsen af disse tilsagn – måtte godkende en sådan afgivelse mv. af oplysninger.”

221. Parternes tilsagn lyder til sammenligning (idet det er angivet med understreget tekst, hvor tilsagnene *ikke* er identiske):

”Parterne afstår fra at indhente, afgive, videregive og drøfte priser, rabatter mv. og andre fortrolige oplysninger med hinanden eller med Konkurrenter, i det omfang oplysningerne er egnede til at indgå i Parternes eller konkurrenternes fastsættelse af priser eller andre væsentlige konkurrencevilkår vedrørende råtræ. Parterne er dog berettiget til at indsende prisoplysninger til Skovforeningens sekretariat til brug for udarbejdelsen af en prisstatistik efter retningslinjerne i Konkurrencerådets afgørelse af 30. januar 2002, ligesom Parterne kan afgive og videregive oplysninger til statistikmyndigheder til brug for prisstatistik eller lignende.”

222. Skov- og Naturstyrelsens tilsagn betyder, at Skov- og Naturstyrelsen ikke kan deltage i nogen former for drøftelser vedrørende priser eller andre væsentlige konkurrenceparametre med Konkurrenter. Tilsagnet betyder endvidere, at Skov- og Naturstyrelsen ikke kan indsende oplysninger til brug for en prisstatistik til andre end statistikmyndigheder, medmindre det på forhånd er godkendt af Konkurrencerådet.

223. Det vil efter tilsagnet således ikke være tilladt for Skov- og Naturstyrelsen at indsende oplysninger til Dansk Skovforenings prisstatistik. Dermed går tilsagnet videre end Konkurrencerådets afgørelse fra 2002. Baggrunden for tilsagnet er, at udveksling af oplysninger, der er 4-8 uger gamle, *som det klare udgangspunkt* vil være skadelige for konkurrencen på markedet, idet konkurrenter som følge af en sådan informationsudveksling ikke handler uafhængigt af hinanden, men netop vil tage hensyn til prisinformationsudvekslingen og agere afhængigt af denne og dermed af hinanden.

224. Skov- og Naturstyrelsen har oplyst, at de ikke har behov for at deltage i Dansk Skovforenings prisstatistik. Da Skov- og Naturstyrelsen er den største aktør i Danmark, vil de konkurrenceretlige betænkeligheder ved prisstatistikken mindskes væsentligt ved, at Skov- og Naturstyrelsen udgå af prisstatistikken. Det skyldes, at prisstatistikken uden deltagelse af den største aktør i Danmark ikke indeholder samme sikkerhed for, hvilke priser markedet som sådan handlede til 4-8 uger før offentliggørelsen af prisstatistikken. De betænkeligheder, som Konkurrencestyrelsen har haft ved, at markedsaktørerne hidtil lovligt har kunnet indsende 4-8 ugers gamle priser til Dansk Skovforenings prisstatistik, bliver således samlet set reduceret ved, at Skov- og Naturstyrelsen ikke længere deltager i prisstatistikken.

225. *Parternes* tilsagn betyder tilsvarende, at Parterne som udgangspunkt ikke kan deltage i nogen former for drøftelser vedrørende priser eller andre

væsentlige konkurrenceparametre med Konkurrenter. Parterne er dog berettiget til at indsende oplysninger til Dansk Skovforenings prisstatistik, og Skovforeningen er berettiget til at offentliggøre prisstatistikken efter retningslinjerne i Konkurrencerådets afgørelse af 30. januar 2002. Det indebærer, at oplysningerne skal indsamles og offentliggøres på en måde, hvor det ikke er muligt at identificere enkelthandler eller enkeltvirksomheder og, at oplysningerne ved offentliggørelsen skal være minimum 4-8 uger gamle.

226. Det er som nævnt udgangspunktet, at udveksling af prisoplysninger, der er 4-8 uger gamle, vil være skadelige for konkurrencen på et marked. Normalt skal oplysninger således være væsentligt ældre, førend det tillades, at de udveksles mellem konkurrenter og da kun, hvis oplysningerne på ingen måde fremstår som – eller kan fremstå som – en opfordring til eller anbefaling om, hvordan konkurrenter skal agere i markedet.

227. I denne sag gives der imidlertid konkret tilladelse til, at Parterne kan fortsætte med at indmelde oplysninger til prisstatistikken. Der lægges her ved vægt på parternes oplysninger om markedets særegne karakter, herunder at de mindre skovejere, der ofte har skovbrug som bivirksomhed og kun sælger træ med længere mellemrum, har en begrænset viden om markedet. Der lægges endvidere vægt på, at Konkurrencerådet i 2002 vurderede, at prisstatistikken ikke begrænsede konkurrencen på det konkrete marked, hvilket bl.a. skete med henvisning til markedets særlige karakteristika, samt vægt på, at lovgiver i et vist omfang har indikeret, at der gælder helt særlige vilkår på markedet for råtræ. Der lægges endelig vægt på, at der med prisstatistikken er tale om aggregerede tal, hvor der ikke kan identificeres enkelthandler eller enkeltvirksomheder. Herudover vil prisstatistikkenes anvendelighed, og derved Konkurrencestyrelsens betænkeligheder ved den informationsudveksling, der sker via prisstatistikken, mindskes væsentlig ved, at Skov- og Naturstyrelsen ikke længere bidrager til statistikken, jf. ovenfor i punkt 224.

228. Tilsagnet betyder samlet set, at udgangspunktet fra Konkurrencerådets afgørelse fra 2002 stadig er gældende. Det må således ikke på nogen måde være muligt at identificere enkelthandler eller enkeltvirksomheder i prisstatistikken. Samtidig skal oplysningerne i prisstatistikken ved offentliggørelsen være minimum 4-8 uger gamle. Tilsagnet betyder samtidig, at Skov- og Naturstyrelsen som nævnt ikke længere bidrager til statistikken.

229. Parterne har oplyst, at de i visse tilfælde har behov for, at offentliggøre oplysninger fra prisstatistikken i diverse udgivelser, herunder artikler i Skovforeningens tidsskrifter "Skoven" eller "Skoven-Nyt". Tilsagnet udelukker ikke Parterne fra at offentliggøre oplysninger fra prisstatistikken i artikler mv. Det er imidlertid en betingelse for en sådan offentliggørelse, at retningslinjerne i Konkurrencerådets afgørelse af 30. januar 2002 følges. Det betyder, at Parterne ikke må omtale priser, der er mindre end 4-8 uger gamle eller omtale forventninger til fremtidige priser. Det betyder endvide-

re, at Parterne ikke gennem tidsskrifter må offentliggøre prisoplysninger på en måde, hvorpå det fremstår som en opfordring til eller anbefaling om, hvordan Konkurrenterne bør agere i markedet eller, hvordan man selv vil agere i markedet.

A3.2./B 3.2. Oplysninger om markedsudvikling mv., herunder konjunkturbarometer

230. Skov- og Naturstyrelsen og Parterne har afgivet følgende tilsagn:

”Skov- og Naturstyrelsen/Parterne afstår fra at indhente, afgive, videregive og drøfte oplysninger om forventninger til udviklingen på råtræsmarkedet med hinanden eller med Konkurrenter, herunder indrapportering til konjunkturbarometre eller lignende.”

231. Tilsagnet betyder, at Skov- og Naturstyrelsen og Parterne ikke lænere må indsende oplysninger til Dansk Skovforenings konjunkturbarometer, og at Dansk Skovforening skal stoppe med at udsende konjunkturbarometret.

232. Tilsagnet går dermed videre end Konkurrencerådets afgørelse fra 2002, hvor Dansk Skovforening havde mulighed for – blandt andet på baggrund af oplysninger fra Parterne og Skov- og Naturstyrelsen – at offentliggøre konjunkturbarometre for 8 trægrupper, hvoraf skovforeningens overordnede forventninger til næste måneds udbud og efterspørgsel fremgik.

233. Baggrunden for tilsagnet er, at Konkurrencestyrelsen har betænkeligheder ved konjunkturbarometrene, idet disse i et vist omfang kan sidestilles med at drøfte forventninger til fremadrettede priser, idet den forventede udvikling i udbuddet og efterspørgslen vil kunne påvirke prisdannelsen. Disse betænkeligheder afhjælpes af tilsagnet.

234. Parterne og Skov- og Naturstyrelsen har oplyst, at de til tider har behov for at udarbejde forskellige udbudsprognoser til brug for projekter under forskellige offentlige myndigheder. Dansk Skovforening har eksempelvis udarbejdet en udbudsprognose på energitræ til Klimakommissionen under Klima- og Energiministeriet for at fastslå, hvor stor en biomasse der er tilgængelig i de danske skove.

235. Tilsagnene udelukker ikke Skov- og Naturstyrelsen og Parterne fra at udarbejde sådanne udbudsprognoser til brug for projekter under offentlige myndigheder. Det er imidlertid en betingelse, at oplysninger til brug for udbudsprognoserne indsamles på en måde, hvor ingen aktører opnår kendskab til andre aktørers fortrolige oplysninger, samt at oplysningerne udelukkende offentliggøres i aggregeret og anonymiseret form på en måde, hvor det ikke fremstår som en opfordring til eller anbefaling om, hvordan Konkurrenterne bør agere i markedet, eller hvordan man selv vil agere i markedet.

A 3.3./B 3.3. Deltagelse i udvalg

236. Skov- og Naturstyrelsen og Parterne har afgivet følgende tilsagn:

”Skov- og Naturstyrelsen/Parterne afstår fra at deltage i udvalg eller lignende, hvori en eller flere Konkurrenter måtte deltage, og hvori der indhentes, afgives, videregives og drøftes priser, rabatter mv., markedsudvikling eller andre emner, som aktuelt eller potentielt vil kunne begrænse konkurrencen på råtræsmarkedet. Skov- og Naturstyrelsen/Parterne kan dog drøfte generelle forhold på træmarkedet, herunder på baggrund af lovligt statistisk materiale mv., jf. herunder A 3.1./B 3.1. Skov- og Naturstyrelsen/Parterne kan endvidere deltage i udvalg, hvor der drøftes tekniske eller definatoriske forhold (f.eks. kvalitetsbestemmelser eller opmålingspraksis) eller, hvor branchens politiske forhold drøftes. Hvis Skov- og Naturstyrelsen/Parterne deltager i et møde, og der på dette møde indhentes, afgives, videregives eller drøftes priser, rabatter eller andre væsentlige konkurrencevilkår, skal Skov- og Naturstyrelsens/Parternes deltagere straks forlade mødet.”

237. Tilsagnet medfører, at det ikke på nogen måde er muligt for Skov- og Naturstyrelsen og Parterne at mødes i f.eks. Handelsudvalget og drøfte priser eller andre væsentlige konkurrenceparametre. Dermed forhindres den aktivitet i Handelsudvalget, som Konkurrencestyrelsen har væsentlige betænkeligheder ved. Parterne er dog som nævnt oven for under tilsagn B 3.1 berettiget til at indmelde prisoplysninger til Dansk Skovforenings prisstatistik.

238. Skov- og Naturstyrelsen og Parterne har oplyst, at Handelsudvalget også har været brugt til at drøfte råtræsbranchens generelle forhold, herunder tekniske, definatoriske eller politiske forhold. Det kan eksempelvis være, hvad der skal forstås ved begrebet ”bilfast vej” ved aflevering af træ til afhentning af lastbil eller opmålingspraksis og kvalitetsbestemmelser.

239. Tilsagnet udelukker ikke Skov- og Naturstyrelsen eller Parterne fra at benytte Handelsudvalget til at drøfte sådanne generelle forhold. Dette gælder særligt, når det sker efter ønske fra kunder og kan komme alle omsætningsled, herunder forbrugerne, til gode. Skov- og Naturstyrelsen og Parterne må dog som nævnt ikke drøfte væsentlige konkurrenceparametre.

A 3.4./B 3.4. Presseklip, markedsberegninger mv.

240. Skov- og Naturstyrelsen og Parterne har afgivet følgende tilsagn:

”Skov- og Naturstyrelsen/Parterne afstår fra at udveksle bearbejdede presseklip med Konkurrenter vedrørende priser og markedsudvikling på råtræsmarkedet i Danmark og i udlandet.”

241. Tilsagnet medfører, at Skov- og Naturstyrelsen og Parterne ikke må udveksle bearbejdede presseklip, markedsberegninger mv. med Konkurrenter således, at disse ved markeringer, fremhævelser eller anden måde har karakter af en oplysning om, hvordan man agerer, eller selv vil agere i markedet, eller en opfordring til eller anbefaling om, hvordan Konkurrenterne bør agere i markedet.

242. Tilsagnet udelukker ikke Skov- og Naturstyrelsen og Parterne fra at udsende pressenyheder, markedsrapporter mv., der er offentligt tilgængelige, og som blot er ”klippet ud”. Skov- og Naturstyrelsen og Parterne må dog ikke målrette informationerne til Konkurrenter eller foretage en selektering af informationerne således, at udvekslingen af pressenyheder, markedsrapporter mv. fremstår som en oplysning om priser, eller hvordan man selv vil agere eller, som en opfordring til eller anbefaling om, hvordan ens Konkurrenter bør agere.

243. Tilsagnet gælder for såvel danske som udenlandske pressenyheder, markedsrapporter mv.

3.5./B 3.5 Undtagelser vedr. lovlig adfærd

244. Skov- og Naturstyrelsen og Parterne har afgivet følgende tilsagn:

”Tilsagn A 3.1./B 3.1. og A 3.2./B 3.2. begrænser ikke Skov- og Naturstyrelsens/Parternes adgang til – i overensstemmelse med konkurrencelovgivningen i Danmark og i Fællesskabet – at indgå samarbejdsaftaler (f.eks. salgs- eller servicesamarbejdsaftaler) med Konkurrenter eller at udveksle informationer med en samhandelspart, som er nødvendige for at få et lovligt samarbejde til at fungere. Ovenstående tilsagn begrænser endvidere ikke Skov- og Naturstyrelsens/Parternes adgang til – i overensstemmelse med konkurrencelovgivningen i Danmark og i Fællesskabet – at udsende årsrapporter, redegørelser mv.”

245. Tilsagnet indebærer, at Skov- og Naturstyrelsen og Parterne er berettiget til at indgå lovlige samarbejdsaftaler med Konkurrenter eller udveksle informationer med samhandelspartnere, hvis det sker i overensstemmelse med konkurrencelovgivningen i Danmark og Fællesskabet. Dette kunne eksempelvis være aftaler om fælles salg af træ på markeder, hvor de ikke selvstændigt har ressourcer til at være repræsenteret, eller hvor de ikke selvstændigt udbyder en tilstrækkelig volumen til at opnå kundernes købsinteresse.

246. Tilsagnet indebærer endvidere, at Skov- og Naturstyrelsen og Parterne er berettiget til at offentliggøre Årsrapporter, redegørelser mv. Det er en betingelse, at der ikke offentliggøres oplysninger, som en virksomhed, der

agerer på et traditionelt marked, ville betegne som forretningshemmeligheder eller oplysninger, der er egnede til at begrænse konkurrencen.⁹⁴

A 3.6. Lagring af stormfældet træ

247. Skov- og Naturstyrelsen har afgivet følgende tilsagn:

”Uanset ovenstående tilsagn er Skov- og Naturstyrelsen berettiget til – efter bemyndigelse fra Skov- og Naturstyrelsens ressortminister – at indhente de oplysninger, som er strengt nødvendige for, at Skov- og Naturstyrelsen kan varetage sine opgaver vedrørende lagring af stormfældet træ i henhold til lov nr. 349 af 17. maj 2000 om stormflod og stormfald. Konkurrencestyrelsen skal orienteres om ressortministerens bemyndigelse, når Skov- og Naturstyrelsen indhenter de pågældende oplysninger.”

248. Tilsagnet betyder, at Skov- og Naturstyrelsen har mulighed for at varetage de opgaver, der følger af lov nr. 349 af 17. maj 2000 om stormflod og stormfald (eller senere tilsvarende lovgivning). Det er dog en betingelse herfor, at Skov- og Naturstyrelsen forud for indhentning af oplysninger har fået en bemyndigelse fra deres ressortminister samt, at Konkurrencestyrelsen orienteres herom.

A 4./B 4. Opsigelse

249. Tilsagnene er gjort bindende på ubestemt tid. Det gælder dog, at såfremt Skov- og Naturstyrelsen eller en af Parterne kan dokumentere, at forholdene på markedet har ændret sig væsentligt, kan Skov- og Naturstyrelsen eller Parterne anmode Konkurrencerådet om at blive fritaget for et eller flere af tilsagnene. Konkurrencestyrelsen vil da behandle en sådan anmodning med prioritet.

Samlet vurdering af tilsagnene

250. På baggrund af ovenstående er det Konkurrencestyrelsen vurdering, at de aftalte tilsagn imødekommer de konkurrenceretslige betænkeligheder, som Konkurrencestyrelsen har ved den informationsudveksling, der har fundet sted mellem deltagerne i Handelsudvalget. Samtidig tager tilsagnene hensyn til råtræsmarkedets helt særegne struktur samt Skov- og Naturstyrelsens lovgivningsmæssige forpligtelser.

---

⁹⁴ Skov- og Naturstyrelsen har oplyst, at de med års mellemrum har behov for at offentliggøre statistisk materiale i forbindelse med udsendelse af deres Årsrapport. Materialet baserer sig på foregående kalender år og vil blive offentliggjort i aggregeret og anonymiseret form. Skov- og Naturstyrelsen vil kontakte Konkurrencestyrelsen før fremtidige offentliggørelser.

251. Der lægges ved vurderingen *for det første* vægt på, at tilsagnene medfører, at Skov- og Naturstyrelsen og Parterne som udgangspunkt ikke længere må deltage i nogen former for drøftelser vedrørende priser og andre væsentlige konkurrenceparametre med Konkurrenter. Der lægges samtidig vægt på, at det fremover kun er Parterne, der er berettiget til at deltage i Dansk Skovforenings prisstatistik, mens Skov- og Naturstyrelsen, der er den største aktør i Danmark, skal stå udenfor denne statistik. De konkurrenceretlige betæneligheder ved prisstatistikken mindskes herved væsentligt.

252. Der lægges *for det andet* vægt på, at tilsagnene medfører, at Skov- og Naturstyrelsen og Parterne ikke længere må indsende oplysninger til Dansk Skovforenings konjunkturbarometre samt at Dansk Skovforening skal stoppe med at udsende konjunkturbarometrene. Tilsagnet går dermed videre end Konkurrencerådets afgørelse fra 2002. Baggrunden for denne stramning af 2002-afgørelsen er de konkurrenceretlige betæneligheder, der var forbundet med Konjunkturbarometrene, herunder at disse til en vis grad kunne sidestilles med drøftelser om fremadrettede priser. Tilsagnet afhjælper disse betæneligheder.

253. Der lægges *for det tredje* vægt på, at tilsagnene medfører, at det fremover ikke er muligt for Skov- og Naturstyrelsen og Parterne at mødes i f.eks. Handelsudvalget og drøfte priser eller andre væsentlige konkurrenceparametre. Tilsagnet sikrer dermed, at den aktivitet i Handelsudvalget, der har udgjort en væsentlig betænelighed for Konkurrencestyrelsen, forhindres.

254. Der lægges *for det fjerde* vægt på, at tilsagnene medfører, at Skov- og Naturstyrelsen og Parterne fremover ikke har mulighed for at udveksle eller udsende bearbejdede presseklip, markedsrapporter mv. således at disse på nogen måde kan fungere som en opfordring til eller anbefaling om, hvordan Konkurrenterne bør agere i markedet.

6. Konklusion

255. Konkurrencestyrelsen har ved gennemgang af materiale indhentet på kontrolundersøgelser hos deltagerne i Handelsudvalget den 30. januar 2007 fundet, at der i Handelsudvalget løbende er blevet udvekslet detaljerede og fortrolige oplysninger om danske og udenlandske priser på træ, herunder forventninger til fremtidige priser på træ. Informationsudvekslingen har fundet sted mellem de centrale udbydere af råtræ i Danmark, der er konkurrenter.

256. Konkurrencestyrelsen oversendte den 20. april 2007 sagen til SØK, der imidlertid opgav påtalen mod Handelsudvalgets deltagere den 1. decem-

ber 2008 med den begrundelse, at en videre forfølgning ikke kunne ventes at føre til idømmelse af straf.

257. Konkurrencestyrelsen har herefter vurderet sagen på ny. Konkurrencestyrelsen har fortsat store betænkeligheder ved den informationsudveksling, der har fundet sted mellem deltagerne i Handelsudvalget.

258. Konkurrencestyrelsen finder, at det er overvejende sandsynligt, at informationsudvekslingen udgør en samordnet praksis, som har haft til formål at begrænse konkurrence mærkbart i konkurrencelovens § 6, stk. 1's og Traktatens artikel 81, stk. 1's forstand.

259. Deltagerne i Handelsudvalget har imidlertid afgivet en række tilsagn, som imødekommer Konkurrencestyrelsens betænkeligheder ved informationsudvekslingen. Ved tilsagnene opnås der således et resultat, der har samme effekt på konkurrencen, som hvis der var gennemført en omfattende og udførlig undersøgelse af informationsudvekslingen, og denne undersøgelse måtte vise, at der var grundlag for at meddele deltagerne i Handelsudvalget et påbud for at tilsidesætte forbuddet i konkurrencelovens § 6 og Traktatens artikel 81.

260. På den baggrund afsluttes sagen ved at gøre de afgivne tilsagn bindende for medlemmerne i Handelsudvalget.

7. Afgørelse

261. Det meddeles Dansk Skovforening, HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor, De Danske Skovdyrkerforeninger og Skov- og Naturstyrelsen,

- at de af Dansk Skovforening, HedeDanmark, Danske Skoves Handelskontor, De Danske Skovdyrkerforeninger og Skov- og Naturstyrelsen afgivne tilsagn imødekommer Konkurrencerådets betænkeligheder ved informationsudvekslingen mellem deltagerne i Dansk Skovforenings Handelsudvalg i relation til konkurrencelovens § 6 og EF-traktatens artikel 81, og
- at de afgivne tilsagn gøres bindende fra og med den 25. november 2009, jf. konkurrencelovens § 16 a, stk. 1.